

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

SOSIAALISTA OSALLISUUTTA TUKEVAN MEDIA- KASVATUKSEN KEHITTÄMINEN VAALIJALASSA

TEKIJÄ: Hanna-Leena Niskanen
TYKUSY19

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Tutkinto-ohjelma Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä Hanna-Leena Niskanen	
Työn nimi Sosiaalista osallisuutta tukevan mediakasvatuksen kehittäminen Vaalijalassa	
Päiväys	4.10.2021
Sivumäärä/Liitteet	44/4
Toimeksiantaja Vaalijalan kuntayhtymä	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Sosiaalisella osallisuudella tarkoitetaan kansalaisoikeuksien toteutumista sekä kansalaisten tasa-arvoisia mahdollisuuksia päästä osaksi erilaisia palveluja. Mediakasvatus on yksi sosiaalisen kuntoutuksen muoto, jonka avulla pyritään lisäämään henkilön sosiaalista osallisuutta yhteiskunnassa. Suomessa ollaan kuitenkin tällä hetkellä tilanteessa, jossa etenkin erityisryhmät ovat jääneet mediakasvatuksen ulkopuolelle, vaikka jokaisella ihmisellä on valmiudet oppia medialukutaitoja oikein suunnatuilla menetelmillä. Medialukutaidoilla vaikutetaan elämän laatuun, ja ne kuuluvat jokaiselle.</p> <p>Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena oli kehittää aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalista osallisuutta tukevaa mediakasvatusta Vaalijalassa osaamis- ja tukikeskuksessa. Tehtävänä oli saada tietoa kehitysvammaisilta itseltään, millainen mediakasvatus tukisi heidän sosiaalista osallisuuttaan, ja saadun tiedon avulla kehittää sitä.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä, jossa käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Aineistonhankintamenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, jotka toteutettiin neljänä yksilö- ja yhtenä parihaastatteluna. Kehitysvammaisten henkilöiden teemahaastatteluista kävi ilmi, että heidän mediakasvatustarpeensa ovat hyvin yksilöllisiä. He tarvitsevat erilaisia taitoja toimiessaan eri palveluissa internetissä. Etenkin turvallisuustaitoja sekä lukemista ja kirjoittamista tukevia menetelmiä tulisi jatkossa tukea enemmän, jotta kehitysvammaiset voisivat toimia eri palveluissa turvallisesti ja tasa-arvoisesti.</p> <p>Teemahaastattelujen tulosten pohjalta Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen mediakasvatusta toteuttava henkilöstö osallistui Aivorihi-menetelmällä toteutettuun työpajaan, jossa ryhmäkeskustelun tulosten pohjalta kehitettiin ja ideoitiin sosiaalista osallisuutta tukevaa mediakasvatusta. Aineiston analysointiin käytettiin induktiivista sisällönanalyysiä.</p> <p>Opinnäytetyön tulosten pohjalta laadittiin toteutussuunnitelma, joka otetaan Vaalijalassa käyttöön syksyllä 2021. Jatkotutkimuksen aiheeksi nousi mediakasvatuksen toteutussuunnitelman toteutuksen ja vaikuttavuuden arviointi.</p>	
Avainsanat Mediakasvatus, sosiaalinen osallisuus, kehitysvammaisuus, sosiaalinen kuntoutus	

Field of Study Social Services, Health and Sports	
Degree Programme Master's Degree Programme in Rehabilitation	
Author Hanna-Leena Niskanen	
Title of Thesis Developing Media Education to Support Social Participation at Vaalijala	
Date 4.10.2021	Pages/Appendices 44/4
Client Organisation Vaalijala Federation of Municipalities	
<p>Abstract</p> <p>Social participation means enforcement of civil rights and equal opportunities of citizens to use the services of a society. Media education is a form of social rehabilitation, which aims to increase social participation of a citizen. In Finland the current situation is, however, that particularly special groups are excluded from media education. Yet everyone has the ability to learn skills of media literacy if the methods are correctly planned. Skills in media literacy have an impact on the quality of life and everyone has a right to learn these skills</p> <p>The Purpose of this developmental research was to develop media education given to adults with intellectual disability at Vaalijala Knowledge and Care Center to support their social participation. The goal was to gain information from the target group on what kind of media education would facilitate their social participation and to use this information to develop the education in the right direction.</p> <p>The thesis was carried out as developmental research with qualitative research methods. The material was gathered with theme interviews conducted as four one-to-one interviews and one pair interview. The interviews of the disabled people revealed that their needs in the field of media education are individual. They need different kind of skills while using various services on the internet. The skills to be improved in the future are security skills and the methods facilitating both reading and writing for the disabled people to be able to have safe and equal access to various services.</p> <p>Based on the theme interview results, the personnel in charge of media education at Vaalijala took part in a brainstorming workshop to develop media education that contributes to social participation. The material was constructed by using inductive content analysis.</p> <p>As the result of this thesis a media education plan was made to be implemented in autumn 2021. A possible theme for further research could be the analysis of the realization and the effectiveness of the media education implementation plan.</p>	
<p>Keywords Media education, social participation, intellectually disability, social rehabilitation</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	MONINAINEN MEDIAKASVATUS SUOMESSA	8
2.1	Medialukutaito on mediataitojen yhdistelmä	8
2.2	Mediakasvatuksen merkitys sosiaalisen osallisuuden tukena kehitysvammaisilla henkilöillä.....	9
3	SOSIAALINEN KUNTOUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ	11
4	KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN SOSIAALINEN OSALLISUUS	12
4.1	Kehitysvammaisuuden määritelmät	13
4.2	Kehitysvammaiset henkilöt mukana kehittämistyössä	14
5	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN PROSESSINA	15
5.1	Kehittämisasiheen valinta	15
5.2	Kehittämisasiheeseen perehtyminen teoriassa ja käytännössä	16
5.3	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	16
5.4	Tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytettävät menetelmät.....	17
5.5	Aineiston analyysi ja tulkinta.....	17
6	KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN TEEMAHAASTATTELUT.....	18
6.1	Teemahaastatteluiden toteutus.....	18
6.2	Teemahaastatteluiden analysointi ja tulkinta.....	18
7	TEEMAHAASTATTELUJEN TULOKSET	21
7.1	Älylaitteet ja niiden käyttö	21
7.2	Sosiaalinen media	21
7.3	Opiskelu, päivä- ja työtoiminta.....	23
7.4	Yhteydenpito	23
7.5	Arjenhalinta ja kuntoutus	23
7.6	Harrastukset ja vapaa-aika	24
8	AIVORIIHI-MENETELMA IDEOINNIN JA VISOINNIN VÄLINEENÄ	26
8.1	Aivoriihen toteutus.....	26
8.2	Aivoriihi-menetelmän tulosten analysointi ja tulkinta	27
9	AIVORIIHI-MENETELMÄN TULOKSET	28
9.1	Älylaitteet ja niiden käyttö	28
9.2	Sosiaalinen media	28
9.3	Opiskelu, työ- ja päivätoiminta.....	28

9.4	Yhteydenpito	29
9.5	Arjenhallinta ja kuntoutus.....	29
9.6	Harrastukset ja vapaa-aika	30
10	HAASTATTELUN TULOKSISTA KEHITTÄMISEN TULOKSIIN	31
11	POHDINTA.....	32
11.1	Tulosten tarkastelu	32
11.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	34
11.3	Opinnäytetyön merkitys ja oma oppiminen	35
11.4	Jatkotutkimus ja kehittämisideat	36
	LÄHTEET	38
	LIITE 1: TEEMAHAASTATTELUJEN RUNKO	41
	LIITE 2: INFORMAATIOKIRJE	42
	LIITE 3: SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA.....	43
	LIITE 4: TOTEUTUSSUUNNITELMA	44

1 JOHDANTO

Medialukutaidot ovat elämän laatuun vaikuttavia kansalaistoja, ja ne kuuluvat jokaiselle. Kansalais- taitojen avulla pystymme toimimaan yhteiskunnassa tasa-arvoisesti. Yleisellä tasolla mediakasvatus on Suomessa laadukasta sekä systemaattista, ja sen tarkoituksena on kattaa koko Suomen väestö. Kaikilla ihmisillä tulisi olla mahdollisuus kehittää media- ja digitaitojaan, mutta näin ei kuitenkaan aikuisten ja kehitysvammaisten osalta ole. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 29.)

Tulevaisuudessa medialukutaitojen merkitys hyvinvoinnin tukijana lisääntyy. Tutkimuksen mukaan erilaisten digilaitteiden ja median käyttö voi vaikuttaa ihmisten kykyyn hoitaa ihmissuhteitaan ja hallita ajankäyttöään. Ihmisen tietämättömyys ja hallitsematon median käyttö voi heikentää elämänla- tua sekä hyvinvointia, ja näiden tukemiseen tarvitaan digi- ja mediakasvatusta. Teknologian kehitty- minen on nopeaa, ja etenkin kehitysvammaisilla henkilöillä syrjäytymisen riski voi kasvaa, koska he jäävät helposti kokonaan mediakasvatuksen ulkopuolelle. (Gui, Carradore & Fasoli 2017, 155.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2019, 9-10) mukaan mediakasvatuksen ohjauksen ja opetuksen tu- lisi olla eettistä, kestävää ja tavoitteellista. Suomessa mediakasvatusta kehittävät, suunnittelevat ja toteuttavat eri toimijat, ja sen tulisi olla kohdennettua tasa-arvoisesti erilaisille ryhmille. Toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä tulisi ottaa huomioon kohderyhmien moninaisuus.

Mediakasvatuksen tavoitteena on olla korkeatasoista, ajankohtaista, yhdenvertaista ja tarkoituksen- mukaista. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää mediakasvatuksen aseman vakiintumista, jota tu- kee suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen resurssointi. Tulevaisuuden yhteiskunnassa oppiminen, itseil- maisun ja identiteetin rakentaminen, työ, yhteydenpito, palveluiden käyttö ja vaikuttaminen tapah- tuvat yhä enemmän digitaalisen median kautta. Yksityisen ihmisen ja koko yhteiskunnan tasolla hy- vin- ja pahoinvointi on kytköksissä mediaan, ja se näkyy myös median kautta. (Opetus- ja kulttuuri- ministeriö 2019, 9-10.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää erityisesti aikuisten eli yli 18-vuotiaiden kehitysvam- maisten henkilöiden mediakasvatusta vahvemmin heidän sosiaalista osallisuuttaan tukevaksi. Aikui- set sekä kehitysvammaiset henkilöt on todettu jääneen suomalaisen mediakasvatuksen ulkopuolelle. Mediakasvatuksen tavoitteena on olla yhä enemmän asiakaslähtoisempää, jotta se olisi tarkoituksen- mukaista ja sosiaalista osallisuutta tukevaa. Lisäksi mediakasvatusta voidaan pitää yhtenä sosiaali- sen kuntoutuksen muotona, jonka avulla asiakas voi kehittää medialukutaitojaan ja parantaa sitä kautta elämänlaatuaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 29.)

Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimii Vaalijalan kuntayhtymä. Vaalijalan kuntayhtymä tarjoaa eri- tyistä tukea tarvitseville henkilöille, erityisesti kehitysvammaisille henkilöille, tarpeenmukaista, yksi- löllistä pitkä- ja lyhytaikaista kuntoutusta sekä tukea elämän eri vaiheissa. Kuntoutuksen tarve voi liittyä psyykkisiin, fyysisiin tai sosiaalisiin syihin sekä koulunkäynnissä, päivittäisissä toiminnoissa tai haasteellisessa elämäntilanteessa ilmenneisiin ongelmiin. Kuntoutuksen tarve ja tavoitteet arvioidaan yksilöllisesti yksilön tarpeiden mukaan. Kuntoutuksen suunnittelussa ja kuntoutuksessa keskiössä on

kuntoutuja ja hänen oma lähiverkostonsa sekä toimintaympäristönsä. Vaalijalan kuntayhtymä tuottaa vaativia kuntoutuspalveluja valtakunnallisesti. Lähtökohtana kuntoutuksessa on asiakkaan itsenäisen osallisuuden, osallistumisen ja itsenäisen suoriutumisen vahvistaminen. (Vaalijala julkaisuaika tuntematon.)

Vaalijalan kuntayhtymän palvelut järjestetään kehitysvammalain (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977/519) nojalla. Palveluissa huomioidaan erityisesti asiakkaan yksilölliset kuntoutuksen tarpeet sekä tuetaan vahvasti asiakkaan omien toivomusten ja mielipiteiden esiintuontia käyttäen monipuolisesti itseilmaisun ja kommunikaation korvaavia ja tukevia menetelmiä. (Vaalijala julkaisuaika tuntematon.)

Vaalijalan kuntayhtymän osaamis- ja tukikeskuksessa annettava mediakasvatus on suhteellisen uusi toiminta. Mediakasvatusta on toteutettu suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti vasta kahden vuoden ajan. Toiminta on ollut moninaista ja sisältänyt laajasti eri mediakasvatuksen aihealueita. Mediakasvattajina olemme tunnistaneet, että mediakasvatusta tulisi kohdentaa vielä tarkemmin eri osallistujaryhmille. Erityisesti tulisi huomioida aikuiset kehitysvammaiset henkilöt, joilla on heikoimmat medialukutaidot.

Moilasan (2021) mukaan mediakasvatus on yksi tukitoimi, jonka avulla voidaan lisätä aikuisten kehitysvammaisten sosiaalista osallisuutta. Mediataitojen merkitys on korostunut etenkin nyt korona-aikana. Kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat taitoja olla yhteydessä läheisiinsä erilaisten sovellusten ja laitteiden avulla.

Vaalijalan tuki- ja osaamiskeskuksessa kuntoutuksessa olevien kehitysvammaisten henkilöiden medialukutaidot ovat hyvin vaihtelevat. Osalla perustaidot ovat jo kehittyneet pitkälle, ja osalta taidot puuttuvat kokonaan. Heillä on kuitenkin valmiudet oppia turvallinen medialukutaito oikein suunnitelluilla menetelmillä. Tästä syystä mediakasvatuksen tulee olla hyvin yksilöllisiin suunnitelmiin pohjautuvaa, jolloin se tukisi parhaiten sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista.

(Moilanen 2021.)

Kehitysvammaisten henkilöiden mediassa kohtaamat haasteet liittyvät usein turvalliseen median käyttöön. Käytännön elämästä nousee tilanteita, joissa kehitysvammaiset henkilöt eivät ole osanneet toimia turvallisesti. Mediakasvatus on tukenut turvallisuustaitoja, mutta taitojen tukemista tarvitaan yhä vahvemmin, ja vastamaan asiakkaan yksilöllisiä tarpeita. (Moilanen 2021.)

Vaalijalan kuntayhtymän järjestämää mediakasvatusta ei ole aikaisemmin kehitetty systemaattisen tiedon keräämisen avulla, ja siksi tutkimuksen tarve sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta on merkittävä.

2 MONINAINEN MEDIKASVATUS SUOMESSA

Merilammen (2014, 29) ja Kupiaisen & Sintosen (2009, 94) mukaan mediakasvatukselle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Yhteistä kaikille määrittelyille on, että medialukutaidon ajatellaan vahvistavan yksilöä, jolloin sisäinen voimantunne ja toimintakyky vahvistuvat sekä henkisesti että sosiaalisella tasolla.

Mediakasvatuksen tavoitteena on tukea ja kehittää ihmisten medialukutaitoa. Mediakasvatuksen tulisi olla erilaisuuden ja jatkuvan muutoksen kunnioittamista, ja sen tulisi tukea sosiaalista, emotionaalista, kulttuurista ja älyllistä kasvua suhteessa mediaan. Toiminnassa on tärkeää vuorovaikutus ja osallisuus, jolloin kasvatettavan ääni ja mielipiteet otetaan huomioon. (Kupiainen & Sintonen 2009, 31; Mediataitokoulu 2015.)

Suomalaisen mediakasvatuksen vahvuus on sen moninaisuus, mutta se voi tuoda myös haasteita. Olemme tällä hetkellä tilanteessa, jossa aikuiset ja erityisryhmät ovat jääneet suomalaisen mediakasvatuksen ulkopuolelle. Tavoitteellisuutta ja tiedottamista lisäämällä voidaan lisätä tietoisuutta eri kohderyhmien tarpeesta saada mediakasvatusta. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten mediakasvatustarpeet tulisi tulevaisuudessa huomioida tarkemmin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 29.) Medialukutaitoa lisääviä menetelmiä on suunniteltava erilaisille ihmisryhmille vastaamaan heidän tarpeitaan ja tavoitteitaan erilaisissa elämäntilanteissa ja niihin liittyvissä rooleissa (Rasi, Vuojärvi & Ruokamo 2019, 3).

2.1 Medialukutaito on mediataitojen yhdistelmä

Mediakasvatuksessa tavoitteena on medialukutaidon kehittäminen. Medialukutaito on monien mediataitojen yhdistelmä. Siinä yhdistyy mediatekstien vastaanottamistaidot, vuorovaikutus- ja osallisuustaidot sekä omaehtoisen kulttuurisen tuottamisen taidot. (Kupiainen & Sintonen 2009, 31). Medialukutaidoissa perinteisen luku- ja kirjoitustaidon osaaminen laajenee erilaisiin mediateksteihin. Mediatekstit tarkoittavat muodoiltaan erilaisia mediasisältöjä, kuten kirjoitetun tekstin lisäksi kuvan, videon tai äänen yhdistelmää. Yleisesti ottaen medialukutaito on hyvin vahvasti esteettisen kasvatuksen, arvokasvatuksen ja kriittisen kasvatuksen suuntaista. (Kupiainen & Sintonen 2009, 94-95).

Medialukutaidon osa-alueita ovat käyttötaidot, kriittisyys, viestintä- ja vuorovaikutustaidot, tiedonhaku- ja osallisuustaidot, vaikuttamiseen sekä elämänhallintaan liittyvät taidot. Medialukutaitoon kuuluu myös sivistyksellinen ulottuvuus sekä tietämys median eri ilmiöistä. (Mediataitokoulu 2015.) Mediataitojen voidaan sanoa olevan arjen kansalaistaitoja, jotka auttavat meitä ymmärtämään mediaa ja sen sisältöä. Medialukutaito on käytännön keinojen lisäksi medioiden ymmärtämistä ja tuottamista, jolloin se liittyy vahvasti kasvamiseen, luovuuteen, kriittiseen ajatteluun, sivistykseen sekä kulttuuriin ja luovuuteen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 5.)

Kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla mediakasvatuksen tulisi vastata heidän kykyään ymmärtää uusia asioita ja oppia uutta. Toiminta tulisi olla ymmärrettävää, kohderyhmälle tarkoin suunniteltua, tarkoituksenmukaista ja tasa-arvoista. Erityisesti tulisi tukea sellaisia kehitysvammaisten henkilöiden media- ja digitaitoja, joilla he pystyvät vahvistamaan sosiaalista osallisuuttaan. Sosiaalista osallisuutta tukevia toimintoja ovat esimerkiksi sosiaalinen media, erilaiset keskusteluryhmät, eri virastojen palvelut sekä opiskeluun ja työllistämiseen liittyvät palvelut.

2.2 Mediakasvatuksen merkitys sosiaalisen osallisuuden tukena kehitysvammaisilla henkilöillä

Medialukutaidon merkitys on tulevaisuudessa suuri kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisuuden, osallistumisen ja osallisuuden näkökulmasta. Tutkimukset osoittavat, kuinka elintärkeää medialukutaitojen hallinta on työllistymisen, opiskelun, itsenäisyyden, sosiaalisen integraation ja menestymisen näkökulmasta. (Mavrou, Meletiou-Mavrotheris, Kärki, Sallinen & Hoogerwerf 2017, 63–64; Ramsten, Marmstål, Martin & Göransson 2017, 706.)

Medialukutaito on sosiaalisen median ja internetin käytössä merkityksellistä. Tutkimustulokset osoittavat, että kehitysvammaisilla henkilöillä on suuri sosiaalisen syrjäytymisen ja yksinäisyyden riski. Heillä on usein pienemmät sosiaaliset verkostot, mitkä koostuvat pääasiassa perheenjäsenistä ja tukihenkilöstöstä. Taito käyttää sosiaalisen median sivustoja voi antaa kehitysvammaisille henkilöille mahdollisuuden lisätä ja kehittää sosiaalista vuorovaikutustaan sekä luoda tarkoituksenmukaisia kaverisuhteita ja vähentää yksinäisyyden tunnetta. (Emerson & McVilly 2004, 191-195.) Kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalisten suhteiden muodostuminen sosiaalisessa mediassa koetaan positii-viseksi ilmiöksi, ja uudet tuttavuudet täydentävät tosielämän ystävyyssuhteita (Holmes & O’Loughlin 2014, 8).

Useat raportit ovat tuoneet esille, että sosiaalisen median liika- ja väärinkäytöllä voi olla negatiivisia vaikutuksia mielenterveyteen ja itsetuntoon. Liiallinen medialaitteiden käyttö voi aiheuttaa riippuvuutta emotionaalisesti ja psykologisesti katsottuna. Sosiaalisessa mediassa voi joutua nettikiusatuksi, ja se voi vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja elämänlaatuun. (Aalto-Matturi, Sari, fi.treadet.com.)

Caton ja Chapmanin (2016, 22) mukaan ongelmia voi tulla turvallisuuden, nettietiketin ja ymmärtämisen kanssa, jos käyttäjällä ei ole tarpeeksi tietoa internetin ja sosiaalisen median käytöstä. Kehitysvammaiset henkilöt ovat myös tulleet huijatuksi ja menettäneet rahaa internetin sosiaalisissa verkostoissa ja verkkokaupoissa (Holmes & O’Loughlin 2014, 5). Vaikka kehitysvammaiset henkilöt tiedostavat internetin vaarat, he saattavat toimia päinvastoin (Caton & Chapman 2016, 22).

Lukutaito ja viestintävaikeudet ovat este kehitysvammaisille henkilöille, jotta he pääsisivät itsenäisesti käyttämään internetin tai sosiaalisen median palveluja. Kehitysvammaiset henkilöt kokevat, että he tarvitsevat ohjausta ja neuvontaa käyttäessään internetin ja sosiaalisen median palveluita; muun muassa ladatessaan kuvia, tehdessään päivityksiä, kommentoidessaan sosiaalisen media päivityksiä tai tiedon etsinnässä (Caton & Chapman 2016, 22).

Medialukutaidot mahdollistavat kehitysvammaisia henkilöitä käyttämään sähköisiä palveluita, jotka mahdollistavat terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitoa. Ne lisäävät mahdollisuuksia osallistua erilaisiin koulutuksiin, työllistymiskokeiluihin ja eri yhteisöihin. Digitaalisten palveluiden käytännön hallinta on tärkeä tekijä, joka vähentää nykyistä sosiaalista kuilua ja tukee vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskuntaan. (Manzoor & Vimarlund 2017, 33.) On tärkeää, että kehitysvammaisia henkilöitä tuetaan ja kannustetaan käyttämään median eri palveluita turvallisesti, ja näitä tukitoimia tulisi kehittää ajanmukaiseksi (Caton & Chapman 2016, 22).

3 SOSIAALINEN KUNTOUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ

Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä ei ole yksiselitteinen. Käytännössä se määräytyy eri asiakasryhmien ja toimintamuotojen kautta. Sosiaalinen kuntoutus tuottaa palveluja henkilöiden jokapäiväisen elämän tueksi. Näihin toimiin katsotaan kuuluvaksi esimerkiksi itsestä huolehtiminen, kotona suoriutuminen, sosiaaliset vuorovaikutussuhteet, liikkuminen, opiskelu, työ ja yhteisöllisyys. (Järviski & Härkäpää 2018, 197; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Sosiaalinen kuntoutus kirjattiin yhdeksi sosiaalipalvelun muodoksi 2015, kun se kirjattiin sosiaalihuoltolakiin (130/2014). Sosiaalinen kuntoutus on oma asiantuntijuusalue, mutta sitä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä ammatillisen, lääkinnällisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen kanssa, ja se on osana monialaista kuntoutusjärjestelmää. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on ymmärrys kokonaisvaltaisen työskentelyn välttämättömyydestä tilanteessa, kun ongelmat ovat kasautuneet ja pitkittyneet, ja luoda toimenpiteitä henkilöiden osallisuuden vahvistamiseksi ja sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi. Sosiaalisessa kuntoutuksessa huomioidaan esimerkiksi hahmotus- ja oppimishäiriöt sekä vammaisuudesta, mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöistä johtuvat sosiaalisen kuntoutuksentarpeet. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021.)

Sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen tavoitteena on sosiaalisen toimintakyvyn lisääminen ja sosiaalisen osallisuuden tukeminen. Se voi olla opiskeluun tai työhön tarvittavien asioiden harjoittelua ja sosiaalisten taitojen tukemista. Sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä voivat olla vertaistuki, toiminnalliset ryhmät, työ- ja päivätoiminta sekä kaikki asiakkaan palvelut ja tukitoimet osana sovitua suunnitelmaa. Annettavat palvelut ja tuki perustuvat henkilön omien voimavarojen ja kykyjen tunnistamiseen. Ne antavat henkilölle mahdollisuuden omaehtoiseen ja itsenäiseen toimintaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021.)

Sosiaalinen kuntoutus yhdistää sosiaalityön ja monialaisen kuntoutusjärjestelmän palveluita. Sen toteuttaminen vaatii käytännössä organisaatioiden välistä yhteistyötä ja moniammatillista verkostoitumista. Sosiaalisen kuntoutuksen monialaisissa palveluissa työskentelee toimijoita eri koulutustasoilla ja työorientaatioilla. Sosiaalisen kuntoutuksen keinot ovat usein tavallisia sosiaali- ja kuntoutuspalveluita, joita ei yleensä mielletä kuntoukseksi, mutta niillä voi olla merkittävä vaikutus henkilön kuntoutuksessa. Palvelu eri muotoineen ja kokonaisuuksineen on vasta muotoutumassa, joten paikalliset erot sen sisällöissä ja järjestämisessä ovat suuria. Haasteena voidaan vielä tällä hetkellä pitää sosiaalisen kuntoutuksen järjestämistä epäyhtenäisesti ja irrallisten hankkeiden tuottamia palveluita. (Väisänen 2018, 10.)

4 KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN SOSIAALINEN OSALLISUUS

Sosiaalista osallisuutta pidetään yleisesti sosiaalisen syrjäytymisen vastakohtaisena merkityksenä, mutta vakiintunutta määritelmää sille ei ole. Sosiaalinen osallisuus sisältää erottamattomasti tunneperäisen ja kokemuksellisen yksilönäkökulman, jolloin on kyse ihmisen monimuotoisesta vuorovaikutussuhteesta siihen maailmaan, mikä häntä ympäröi. (Järvikoski & Härkäpää 2018.)

Sosiaalisen osallisuuden käsite on saanut alkunsa yhteiskuntatieteiden teorioista. Sosiaalipoliittisen näkemyksen mukaan sosiaalisen osallisuuden mahdollistaminen edellyttää valtion velvollisuutta tukea ja mahdollistaa kansalaisten osallistuminen. Yleisellä tasolla sosiaalinen osallisuus tarkoittaa kansalaisoikeuksien toteutumista, kansalaisten tasa-arvoisia mahdollisuuksia päästä erilaisiin palveluihin, työmarkkinoille, sosiaalisiin suhteisiin ja resursseihin. Määrittelyn keskiössä on yhteiskunnan reunoille jääneet tai ulkopuolelle tippuneiden ihmisten tuominen takaisin lähelle yhteiskunnan palveluja erilaisten tukitoimien ja prosessien avulla. (Järvikoski & Härkäpää 2018, 198; Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015.)

Reimerin (2004, 76-78) mukaan sosiaalinen osallisuus on verrattavissa prosessiin, joka on suhteessa aikaan ja paikkaan. Sosiaalinen osallisuus on moniulotteinen ja -kerroksinen, ja se ilmenee yksilöllisellä, yhteisöllisellä ja globaalilla tasolla. Sosiaalisen osallisuuteen vaikuttavat sosiaaliset suhteet, osallisuuden kokemus ja sosiaalinen toimintakyky. Osallistuminen eri elämänalueen toimintoihin luo henkilöille väyliä sosiaaliseen osallisuuteen ja osallisuuden kokemuksiin.

Tutkimuksen mukaan kehitysvammaisten henkilöiden kohdalla sosiaalinen osallisuus on hyväksytyksi tulemistä, mahdollista käyttää yhteisiä palveluita muiden ihmisten kanssa sekä olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Näitä seikkoja yhdistää osallisuutta mahdollistavat olosuhteet. Kehitysvammaisten henkilöiden suppeat osallistumismahdollisuudet eivät anna heille monipuolisia kokemuksia osallistumisesta erilaisiin rooleihin yhteiskunnassa. Helposti kehitysvammaiselle henkilölle jää rooli, jossa hän on vammaisen asemassa autettavana. Tällainen kohtelu jo pelkästään voi vammauttaa ja rajoittaa kokemuksia ja elämää. (Abbot & McConkey 2006, 285.)

Kehitysvammaisen henkilön lähipiirillä voi olla yhteys sosiaalisten roolien määrään ja muotoutumiseen. Kehitysvammaisilla henkilöillä, joilla on vaikeuksia kommunikoinnissa sekä liikkumisessa, suhteet sisaruksiin, vanhempiin ja ystäviin voivat tulla hyvin tärkeiksi. Tällöin lähipiiri auttaa kehitysvammaista henkilöä pääsemään vuorovaikutukseen myös kodin ulkopuolisen ympäristöön. Lähipiirin osaaminen ja asenteiden merkitys korostuu, ja vaikuttaa kehitysvammaisen henkilön osallisuuden ja sosiaalisten roolien muodostumiseen. (Seppälä 2017, 41.) Teknologiset mahdollisuudet voivat antaa mahdollisuuden tukea kehitysvammaisia henkilöä luomaan sosiaalisia suhteita itse kodin ulkopuolisen ympäristön kanssa. Kehitysvammaisen henkilö tarvitsee oikeanlaista mediakasvatusta hallitakseen laitteita ja sovelluksia, sekä oppiakseen oikeanlaisen mediakäyttämisen.

Erikssonin (2008, 175) mukaan vammaispolitiikassa tavoitellaan sosiaalista osallisuutta ja inklusiota, jolloin syrjinnän ja ulossulkeminen pyritään sulkemaan rakenteellisesti ja arkielämän tasolla. Kehitysvammaisten henkilöiden palveluja kehitetään yhä enemmän tarkoituksenmukaisemmiksi lisäämällä asiantuntemusta. Tarkoituksena on yleisesti parantaa vammaisten ihmisten osallisuutta yhteiskunnassa.

Sosiaaliseen elämään osallistuminen, ystävyysuhteiden solmiminen ja vuorovaikutus ovat hyvin tärkeitä. Sosiaalisen identiteetin rakentumisessa myös vapaa-ajan aktiviteettien merkitys vaikuttaa yksilön sosiaalisiin kykyihin ja itsearvostukseen. Erilaisista yhteistöistä ja toiminnoista poissulkeminen vaikuttaa paljon kehitysvammaisen henkilön elämään, ja sillä voi olla suuri vaikutus yksilön tulevaisuuden kannalta ja sillä voi olla moninaisia vaikutuksia. (Eriksson 2008, 176.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tehtävänä ja tavoitteena on vahvistaa ihmisen sosiaalista toimintakykyä ja sosiaalista osallisuutta. Sosiaalinen kuntoutus on osa monimuotoista kuntoutusjärjestelmää ja tuottaa monenlaista toimintaa ja palveluita. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021.)

4.1 Kehitysvammaisuuden määritelmät

Kehitysvammaisuus on hankala määritellä yksiselitteisesti ja tarkasti eikä käsite tarkoita samaa asiaa kaikille. (Seppälä 2017, 36.) Vammaisuus ja vamma tarkoittavat fyysistä vajavaisuutta, joka tuo rajoitteita henkilön elämään koko hänen elämänsä ajan. Maailman terveysjärjestön WHO luokittelee ICD-10:n mukaan älyllisen kehitysvamman tilaksi, jossa ihmisen henkinen suorituskyky on epätavallinen ja se ei kehity. Tällöin henkilöillä on puutteita tavanomaiseen henkiseen suorituskykyyn vaikuttavissa kielellisissä, kognitiivisissa, sosiaalisissa ja motorisissa taidoissa. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 16.)

AAIDD (American Association of Intellectual and Developmental Disabilities) määrittää kehitysvammaisuuden toimintakyvyn perusteella. Kehitysvammaisuus määritellään tilaksi, jossa toimintakyky on selkeästi rajoittunut kahdella tai useammalla adaptiivisten taitojen osa-alueella sekä samalla älyllinen suorituskyky on huomattavasti keskimäärästä alhaisempi. Adaptiivisella osaamisella tarkoitetaan jokapäiväisessä elämässä tarvittavia käsitteellisiä sosiaalisia ja käytännöllisiä taitoja. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 16.)

Suomen lain mukaan kehitysvammaiseksi henkilöksi katsotaan henkilö, jolla on synnynnäinen tai kehitysiässä ilmennyt vamma, vika tai sairaus. Kehitysvammalain säännöksen mukaan erityishuoltoa annetaan henkilöille, joiden henkinen kehitys tai toiminta on estynyt tai häiriintynyt kehitysiässä tai synnynnäisesti saadun vamman tai vian vuoksi. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519, 1§.)

4.2 Kehitysvammaiset henkilöt mukana kehittämistyössä

Tutkittavien henkilöiden luottamus tieteeseen ja tutkijoihin toimii peruslähtökohtana ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa. Ihmisen kyky toimia voi olla hetkellisesti tai pysyvästi alentunut. Eettisiä periaatteita tulee noudattaa myös silloin, kun tutkittavan toimintakyky on alentunut esimerkiksi sairauden tai kehitysvammaisuuden vuoksi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

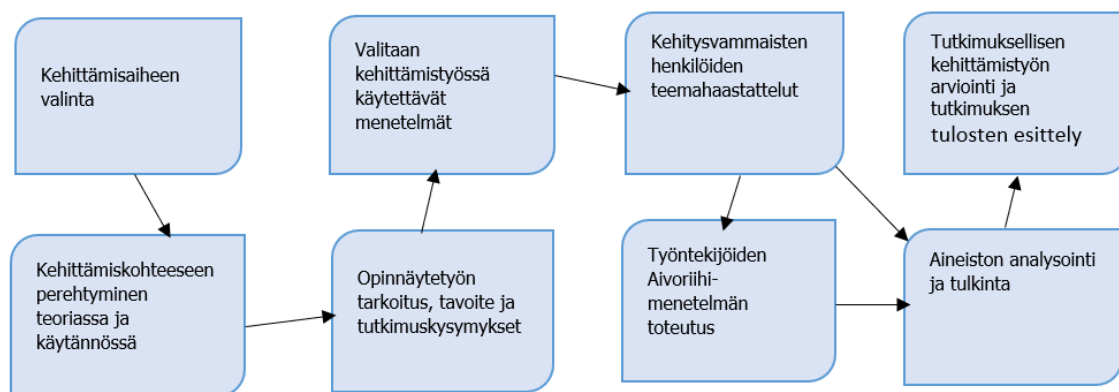
Vajaakykyisten henkilöiden tutkimisen eettiset periaatteet ovat:

- Tutkittavalle tulee antaa tietoa siten, että hän pystyy ymmärtämään sen täysin.
- Vajaakuntoinen henkilö antaa suostumuksensa ensisijaisesti itse, vaikka tutkimukseen osallistuminen edellyttäisi laillisen edustajan hyväksyntää.
- Tutkijoiden tulee aina kunnioittaa vajaakuntoisen tutkittavan itsemääräämisoikeutta ja vapaaehtoisuutta riippumatta siitä, onko tutkimukseen saatu laillisen edustajan suostumus.
- Tutkijan tulee keskeyttää vajaakuntoisen osallistuminen tutkimukseen, jos se ei ole tutkittavan edun ja tahdon mukaista.
- Vajaakuntoinen voi keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin vain. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

5 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN PROSESSINA

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö. Tutkimuksellinen kehittäminen pohjautuu tieteelliseen teoriaan ja kokemuksiin, jotka nousevat arkielämästä. Tutkimuksellisella kehittämisellä tuotetaan tietoa, jota pystytään käyttämään hyödyksi arkielämän kehittämisessä. (Ojansalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 18-19.)

Yleensä organisaation kehittämistarpeet luovat tarpeen tutkimukselliselle kehittämistyölle. Tavoitteena on luoda uusia toimintamalleja, ideoita, käytännönongelmien ratkaisuja ja muutoksia vanhoihin käytäntöihin. Tärkeää on, että kehittämistyön tekijä on aidosti kiinnostunut tutkittavasta ja kehitettävästä aiheesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Kehittämistyön tarkoituksena on etsiä uusia parempia käytännön ratkaisuja ja viedä niitä eteenpäin. Kehittämistyö tuottaa yleensä enemmän parempia ratkaisuja käytäntöön kuin tieteellinen tutkimus. Se myös luo uutta tekstiä ja ammatillista tietoa. Tutkimuksellinen ote näkyy kehittämistyössä, kun työ etenee järjestelmällisesti, analyttisesti ja kriittisesti. (Ojansalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 18-21.) Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi on esitetty kuvassa 1.

KUVA 1: Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi opinnäytetyössä

5.1 Kehittämisaiheiden valinta

Tutkimuksellinen kehittämistyö kuvataan yleensä prosessina. Tämän kehittämistyön ensimmäinen tehtävä on kehittämiskohteen tunnistaminen ja siihen liittyvien asioiden ymmärtäminen. Tämän jälkeen haetaan kehittämiskohteeseen liittyvää tietoa, jolloin näkökulman valinta on tärkeää ja tästä syntyy tietoperusta kehittämistyölle. Organisaatiosta tuleva kokemus ja tieto sekä tutkimustieto määrittelevät kehittämistehtävän ja rajauksen aiheelle. Kehittämistyön tavoitteena on kehittää organisaation osaamis- ja tietopohjaa. (Ojansalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 26-27.)

Ensisijaisen tärkeää on valita aihe, joka on tekijälle mielekäs, ja hän on aidosti kiinnostunut kehitettävästä aiheesta. Alustavassa vaiheessa tulisi miettiä kehittämistyö tavoite. Kehittämistyötä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon, kuinka saisi kaiken hiljaisen tiedon ja kokemuksen kehittämistehtävän käyttöön. (Ojansalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 26–27.)

Mediakasvatus liittyy omaan toimenkuvaani ja tehtäviini Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen mediakasvattajana ja kuntoutuskoordinaattorina. Haluan kehittää omaa ammatillista osaamistani ja edesauttaa luomaan toimintatapoja ja menetelmiä, jotka kehittävät Vaalijalan mediakasvatusta yhä laadukkaammaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi. Asiakkaiden osallistuminen kehittämistehtävään haastattelun avulla tuo tehtävään asiakkaiden mielipiteen ja kokemuksen kehitettävästä aiheesta.

5.2 Kehittämisaiheeseen perehtyminen teoriassa ja käytännössä

Ennen kehittämistyön tarkempaa suunnittelua on tärkeää perehtyä aiheen teoriaan. Lisäksi on tärkeää tutustua ilmiön luonteeseen sekä nykytilaan ja historiaan. Tutkimuksellinen kehittämistyö onnistuu parhaiten, kun kehittämiskohteesta haetaan ja saadaan selville kehittämisen olennainen kysymys. Olennaisen kysymyksen selvittäminen vaatii tekijältä perehtymistä tutkimuksiin ja julkaisuihin sekä organisaatioin ja työelämästä saatavaan tietoon. Tiedonhankinta on usein aikaa vievää ja se vaatii huolellisuutta, joka auttaa työn etenemistä läpi koko prosessin. (Ojansalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 28.)

Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen kuntoutuskoordinaattorina ja mediakasvatuksen ohjaajana olen saanut käytännönläheisen ja ajankohtaisen kuvan mediakasvatustoiminnasta Vaalijalassa. Mediakasvatus on Vaalijalassa moninaista ja palvelee hyvin erilaisia osallistujia. Mediakasvatukseen osallistuneilta ohjaajilta on noussut tarve, että mediakasvatus tulisi olla yhä selvemmin kohdennettua erilaisille kohderyhmille. Ohjaajien kokemuksesta on noussut myös huoli aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden medialukutaidon tasosta.

Tiedonhaku tapahtui tutustumalla ajankohtaisiin tutkimuksiin, tutkimusten tuloksiin yhdistelmähakuna eri tietokannoista. Pohtimalla, tutkimalla ja keskustelemalla aiheen parissa työskentelevien kanssa sekä ihmettelemällä uteliaasti, loin alustavan tietopohjan tutkimukselliselle kehittämistyölleni.

5.3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää Vaalijalan kuntayhtymän aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden mediakasvatusta sosiaalisen osallisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuoda esille aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden omia mielipiteitä ja käsityksiä, millainen mediakasvatus tukisi heidän sosiaalista osallisuuttaan. Kehitysvammaisten henkilöiden mielipiteiden ja käsitysten pohjalta mediakasvatuksen ohjaajat pyrkivät kehittämään mediakasvatusta yhä enemmän sosiaalista osallisuutta tukevaksi.

Caton ja Chapmanin (2016, 22) mukaan ongelmia voi tulla turvallisuuden, nettietiketin ja ymmärtämisen kanssa, jos käyttäjällä ei ole tarpeeksi tietoa internetin ja sosiaalisen median käytöstä sekä heillä on vaikeuksia lukea ja kirjoittaa. Aikaisempien kansainvälisten tutkimusten lisäksi tämän kehittämistyön avulla voidaan luoda uusia menetelmiä ja ideoita, kuinka kehitysvammaiset henkilöt voisivat löytää uusia keinoja, joiden avulla heillä turvallinen ja itsenäinen tapa asioida internetissä.

Tutkimuskysymykset:

1. Millainen mediakasvatus tukee aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalista osallisuutta?
2. Miten aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden medialukutaitoja voi kehittää osana sosiaalista kuntoutusta?

5.4 Tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytettävät menetelmät

Kun kehittämistyön tavoite on selvä, kehittämistehtävä on määritelty ja lähestymistapa on pohdittu valmiiksi, on seuraavaksi suunniteltava menetelmiä, joita käytetään kehittämisen tukena. Tutkimusmenetelmät on jaettu perinteisesti määrällisiin ja laadullisiin menetelmiin. (Ojansalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 105.)

Olen valinnut kehittämistyöni menetelmiksi teemahaastattelun ja Aivorihi-menetelmän. Perusajatuk-
sena tutkimuksellisessa kehittämistyössä on, että tutkimuksessa on mukana ne ihmiset, joita tutkimus koskee, ja tavoitteena on toteuttaa tutkimusta yhdessä päämäärää kohti. (Suoranta & Eskola 2015, 164.)

Tutkimuksellisessa kehittämistyössäni aikuiset kehitysvammaiset henkilöt pääsevät vahvasti osallistumaan tutkimuksen tekemiseen ja vastaamaan erityisesti ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Asiakkaan osallistuminen on erityisen tärkeää, kun halutaan tukea asiakaslähtöisiä palveluja sekä asiakkaan osallisuudentunnetta palveluita kehitettäessä. Kehittämistyössä on mukana myös Vaalijalan ohjaajia, jotka ovat suunnittelemassa sekä toteuttamassa Vaalijalan mediakasvatusta. He osallistuvat tehtyjen haastattelujen jälkeen Aivorihi-menetelmällä toteutettuun yhteiseen ohjaajien ideointiin ja suunnitteluun, jonka pohjalta valmistuu Vaalijalan syksyllä 2021 käyttöön otettava mediakasvatuksen toteuttamissuunnitelma.

5.5 Aineiston analyysi ja tulkinta

Aineiston keräämisen jälkeen seuraa sen analysointi. Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat tutkimuksen tärkein asia. Analysoinnin tarkoituksena on tuoda esiin aineiston ydin, ja tehdä siitä tiivis kuvaus. Analysoinnin avulla tutkija saa vastauksia tutkimuskysymyksiinsä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 221; Kananen 2012, 116.) Yleensä analysoinnin ajatellaan alkavan, kun aineisto on kerätty ja järjestetty. Kuvailevassa tutkimuksessa, joissa aineistoa kerätään eri vaiheissa ja rinnakkaisesti eri menetelmillä, analyysia tehdään läpi tutkimusprosessin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 223.)

6 KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN TEEMAHAASTATTELUT

6.1. Teemahaastatteluiden toteutus

Käytin opinnäytetyössäni aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Teemahaastattelujen tavoitteena oli etsiä vastausta tutkimuskysymykseen numero 1. *Millainen mediakasvatus tukee aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalista osallisuutta?*

Haastattelun toiminta ja tavoite ovat yksinkertaisia; ihmisiltä kysytään suoraan, mitä he ajattelevat asiasta. Tutkimusmetodin määrittelee tutkimustehtävä. Haastattelussa luodaan keskustelutilanne, jonka avulla tutkijan tavoitteena on saada selville tutkimuksen aihepiiriin kuuluvat asiat haastateltavalta. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2019, 25.)

Teemahaastattelun teema-alueet ovat etukäteen määriteltä. Haastattelujen kysymyksiä ei etukäteen muotoilla tai järjestellä tarkasti. Haastattelijalla on runko ja tukilista käsiteltävistä aiheista. Kysymykset muotoutuvat itse haastattelussa. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2019, 23.)

Kehitysvammaisten henkilöiden haastatteluiden kysymykset ja aiheet muotoutuivat hyvinkin yksilökohtaisesti. Ensisijaisen tärkeää oli, että haastateltavat ymmärsivät kysymykset oikein. Haastattelussa käytin myös selkokielistä puhetta tukevia kuvia, joilla pystyin kertomaan asian selkeämmin ja ymmärrettävämmin.

Haastatteluihin osallistujat, haastattelutilanne ja ajankohta mietittiin yhdessä yksiköiden esimiesten ja muun henkilökunnan kanssa etukäteen. Haastattelut toteutettiin keväällä 2021. Kävin ennen haastatteluja esittelemässä kahdessa eri kuntoutusyksikössä opinnäytetyöni aiheen, ja kysymässä asiakkailta heidän halukkuudestaan osallistua teemahaastatteluihin. Myös opinnäytetyön esittelyn pidin selkokielellä, ja puheen tukena minulla oli aiheeseen liittyviä kuvia. Haastateltavien valinnassa otettiin huomioon haastateltavien kognitiivinen taso, jotta haastattelu onnistuisi ja aineistoa saataisiin. Haastattelut pohjautuivat vapaaehtoisuuteen.

Haastattelut oli tarkoitus toteuttaa ryhmähaastatteluina, mutta ainoastaan yksi haastattelu toteutettiin kahdelle osallistujalle kerrallaan. Muut haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastatteluihin osallistui kaikkiaan kuusi kehitysvammaista henkilöä. Haastattelut käytiin ennalta laaditun teemarungon mukaisesti (Liite 1). Kysymykset muotoituivat ja keskustelut etenivät kuitenkin hyvin yksilöllisesti jokaisessa haastattelussa.

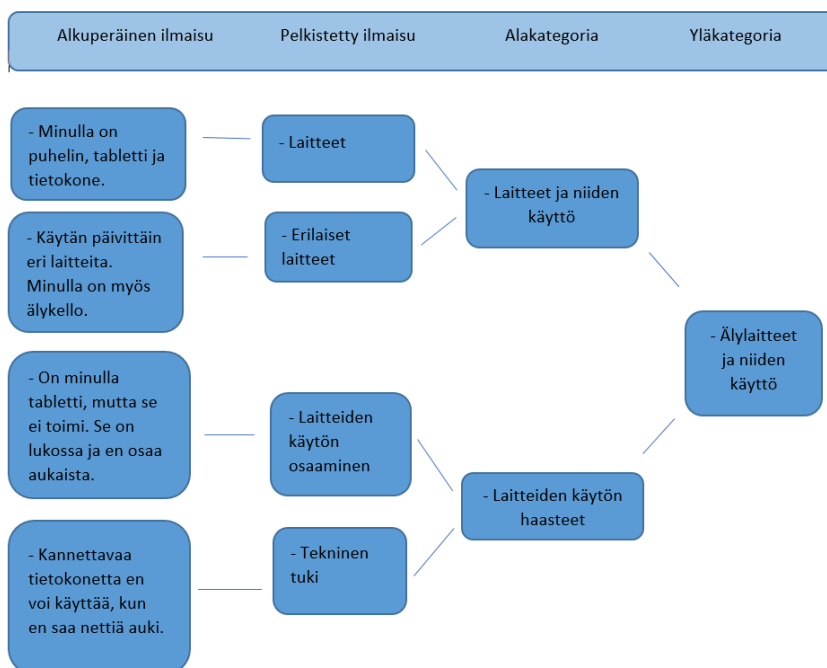
6.2 Teemahaastatteluiden analysointi ja tulkinta

Asiakkaiden äänitettyjä haastatteluja oli yhteensä 93 minuuttia ja 56 sekuntia. Pisin haastattelu oli pituudeltaan noin 25 minuuttia ja lyhin noin 17 minuuttia. Tämän jälkeen äänitykset puhtaaksikirjoitettiin eli litteroitiin tekstinkäsittelyohjelmalla analysoinnin helpottamiseksi. Nauhoitusten litterointi tehtiin heti haastattelujen jälkeen, jotta haastattelutilanteet olivat vielä haastattelijan mielessä tuoreena. Tällä pyrittiin parantamaan haastattelujen luotettavuutta. Haastattelut kirjoitettiin puhtaaksi

yleiskielelle. Litteroitua materiaalia teemahaastatteluista tuli yhteensä 49 sivua. Haastatteluissa useimmat kohdat vaativat useamman kuuntelukerran, jotta litterointi saatiin ymmärrettävästi tehtyä. Haastatteluaineistot analysoitiin induktiivisella eli aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jossa tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Sisällönanalyysissä tulokset kuvataan yleisessä ja tiiviissä muodossa. Analyysissä luodaan käsitteitä ja kategorioita, joilla kuvataan tutkimuksen ydintä ja vastataan tutkimuskysymyksiin. Sisällönanalyysin prosessi etenee aineiston pelkistämällä eli redusoinnilla. (Sarajärvi & Tuomi 2017, 201-203.)

Tutkimuksen ydintä kuvaa analyysin lopputuloksena syntyneet kategoriat. Seuraavaksi pelkistykset ryhmitellään eli klusteroidaan alakategorioiksi. Tämän jälkeen aineisto abstrahoidaan eli käsitteellistetään. Tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon perusteella luodaan teoreettisia käsitteitä, eli yläkategorioita ja yhdistelemällä tehtyjä luokituksia niin pitkälle kuin se sisällöllisesti on mahdollista. (Kynäs & Vanhanen 1999, 5; Sarajärvi & Tuomi 2017, 203.)

Analyysin aloittamista ennen määritetään analyysiyksikkö, jonka määrittämiseen vaikuttavat tutkimuksen laatu ja aineisto. Analyysiyksiköksi voi valita yksittäisen sanan, lauseen tai useita lauseita sisältävän ajatuskokonaisuuden (Sarajärvi & Tuomi, 203.) Tässä analyysiyksikkönä toimi ajatuskokonaisuus. Aineistosta alleviivattiin alkuperäisilmaisuja, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen. Seuraavaksi alkuperäisilmaiset pelkistettiin, ja saman tyyliiset pelkistykset luokiteltiin alakategorioiksi. Alakategorioita abstrahoitettiin eli samankaltaisia alakategorioita yhdisteltiin ja nimettiin aineistoa vastaavat yläkategoriat. Esimerkki analyysiprosessista on esitetty kuvassa 2.

KUVA 2: Esimerkki analyysiprosessista

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä kategorioita ja käsitteitä yhdistellään, jolloin saadaan vastauksia tutkimuskysymyksiin. Ennen tulosten aukikirjoittamista on tärkeää tarkistaa, vastaako kerätty

aineisto tutkimuskysymykseen. Analyysia tehdessä voi huomata, että tutkimuskysymys onkin väärä tuloksiin nähden. Tutkimuskysymykset voivat myös muokkautua uudelleen prosessin edetessä, jolloin aineistolle annetaan tilaa tutkimusprosessissa. (Sarajärvi & Tuomi 2017, 220-230.)

7 TEEMAHAASTATTELUJEN TULOKSET

Analyysin tuloksena muodostui kuusi eri yläkategoriaa kuvaamaan, millainen mediakasvatus tukee aikuisten kehitysvammaisten sosiaalista osallisuutta: 1) älylaitteet ja niiden käyttö, 2) sosiaalinen media, 3) yhteydenpito läheisiin, 4) opiskelu, päivä- ja työtoiminta, 5) arjenhallinta ja kuntoutus sekä 6) harrastukset ja vapaa-aika.

7.1 Älylaitteet ja niiden käyttö

Kaikilla haastatelluilla oli käytössään vähintään yksi älylaite. Jokainen haastateltu käytti laitettaan päivittäin. Laitteiden käyttämisen taidoissa oli paljon eroavaisuuksia. Osa haastatelluista tarvitsi laitteiden käyttöön paljon tukea ja toiset osasivat käyttää laitteitaan monipuolisesti. Laitteiden kanssa ja hankittaessa tulee kuitenkin tilanteita, johon he kokevat tarvitsevänsä apua.

”Minulla on kaikki. Tietokone, puhelin ja tabletti. Tablettia en voi käyttää, kun se on lukossa ja en osaa aukaista. Siihen minä tarvitsisin apua.”

”Minulla on puhelin ja tabletti käytössä. Minulla on myös kannettava tietokone, mutta en voi käyttää sitä, kun en saa nettiä auki.”

”Minä haluaisin ostaa itselle tabletin, mutta en tiedä, millaisen voisin ostaa. Toivoisin, että voisin hankkia sellaisen.”

Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä nykyisiin laitteisiinsa. Jokainen oli myös kiinnostunut mahdollisuudesta päästä tutustumaan myös muihin laitteisiin kuten virtuaaliodellisuuslaseihin. Yleisesti suhtautuminen älylaitteisiin ja teknologiaan oli kokeilunhaluista, mikä auttaa heitä oppimaan uusia asioita.

”Niiden VR-lasien käyttöä haluaisin kokeilla. Kaverilla on sellaiset ja olen kerran kokeillut niitä. Se oli kyllä todella hieno kokemus ja ei se ollut vaikeaa.”

”Minä olen kiinnostunut kaikista teknisistä laitteista ja haluaisin kokeille uusia juttuja. Robottia olisi mukava käyttää.”

7.2. Sosiaalinen media

Jokainen haastateltava käytti vähintään yhtä sosiaalisen median palvelua. He kokivat, että heillä on tällä hetkellä riittävät taidot käyttää sosiaalisen median palveluita. He halusivat kuitenkin tietää uusia ja heille tuntemattomista sosiaalisen median palveluista, vaikka eivät haluaisi jatkossa käyttää niitä. Jokainen haastateltava koki, että sosiaalinen media on osa heidän elämänsä.

”Sosiaalinen media on tätä päivää ja siellä on paljon kavereita.”

”Olisi mukava tietää siitä Tiktokista. Siitä puhutaan paljon, mutta en oikein tiedä, onko siellä turvallista olla.”

”Minulle riittää se Facebook, en ole muista kuullutkaan.”

Osa haastateltavista oli saanut sosiaalisessa mediassa uusia ystäviä. He pitivät säännöllisesti yhteyttä heihin ja seurasivat heidän päivityksiään sosiaalisessa mediassa. He keskustelivat myös kauempana asuvien sukulaisten kanssa sekä seurasivat heidän elämäänsä sosiaalisen median välityksellä.

”Minä katselen sieltä kaverien ja vanhempien päivityksiä ja kuvia. Sieltä saan tietää, mitä heille kuuluu.”

Osa haastateltavista kuului Facebookissa erilaisiin ryhmiin. Vastaajat kuuluivat muun muassa kirpputori- ja harrastusryhmiin, joissa he seurasivat muiden kirjoituksia, ja osallistuivat myös keskusteluihin. Osa haastatelluista ei ollut tietoisia eri harrastuksiin liittyvistä ryhmistä sosiaalisessa mediassa, mutta olivat kiinnostuneita niistä.

”Seurailen kirpputoriryhmistä myytäviä puhelimia ja muuta tavaraa. Olen myös ostanut sitä kautta ja se on onnistunut hyvin. Katselen autoja ryhmistä ja olen osallistunut keskusteluihin. Tykkään myös katsella erilaisia koneita Facebook-ryhmissä.”

”En ole tutustunut harrastusryhmiin Facebookissa, mutta minua kiinnostaisi eläinaiheiset ryhmät.”

Pääasiassa kaikki haastateltavat kokivat, että sosiaalisten medioiden palvelut ovat turvallisia. Kuitenkin osa haastateltavista oli kokenut häiritsevää käytöstä sosiaalisessa mediassa. He kokivat, että tarvitsisivat vielä lisää tietoa, kuinka häiritsevissä tilanteissa voi toimia. Heillä oli jonkin verran asiasta tietoa, mutta sen vieminen käytäntöön tuntui hankalalta.

”Minä olen saanut härskejä viestejä Facebookissa ja sellaisia kuvia. En oikein aluksi tiennyt miten toimia, vaikka ollaan käyty näitä asioita läpi mediakasvatuksessa. Onneksi kaveri sanoi, että poista ne viestit.”

”Periaatteessa tiedän, kuinka siellä internetissä pitäisi hankalassa tilanteessa toimia. Joskus tulee kuitenkin tehtyä toisella tavalla.”

Kaikki haastateltavat jakoivat omia kuvia ja päivityksiä sosiaalisen median eri palveluissa. Osa haastateltavista kertoi, että päivitysten tekeminen sosiaalisessa mediassa on vaikeaa. Vaikeaksi he kokivat kirjoittamisen sekä he pohtivat, millaiset päivitykset ovat hyviä.

”Voisin minä tehdä erilaisia päivityksiä Facebookissa, mutta en minä osaa kirjoittaa oikein hyvin. Minä en oikein edes tiedä, millaisia päivitysten tulisi olla.”

Yhden haastatellun Facebook-tili oli kaapattu. Haastatellulla itsellään ei ollut keinoa selvittää tilannetta, vaan hoitaja oli auttanut häntä selvittämään tilanteen. Ennaltaehkäisevää tietoa sosiaalisen median tilien kaappaamisen ehkäisemisestä kaivataan edelleen.

”Kerran minun Facebook-tili kaapattiin. Sitten me hoitajan kanssa mietittiin, että mitä tehtäisiin ja etsittiin tietoa. Vaihdettiin sitten paremmat asetukset, että tiliä ei varastettaisi toisen kerran. Tätä tietoa voisin kaivata lisää.”

7.3 Opiskelu, päivä- ja työtoiminta

Haastatelluista osa opiskeli toisen asteen koulutuksessa, ja he käyttivät opiskeluissa erilaisia ohjelmia. He saavat näiden käyttöön opetusta koulussa, ja myös hoitajat ovat auttaneet heitä.

”Koulussa meillä on käytössä erilaisia ohjelmia. Pyydän opettajalta apua niiden käyttöön. Joskus hoitajat auttavat minua”

Osalla haastatelluilla oli tulevaisuudessa suunnitelmana hakea opiskelemaan. He kertoivat, että eivät osaa itsenäisesti etsiä tietoa internetistä opiskelupaikoista ja –mahdollisuuksista. He kokivat, että he tarvitsevat ohjausta ja neuvoja opiskelupaikkojen etsinnästä internetistä.

”Tulevaisuudessa voisi olla aika lähteä jatkamaan opiskelua, ja sitten tarvitsen siihen apua. En tiedä, mistä etsin tietoa opiskelusta. Sitä voitaisiin yhdessä harjoitella.”

Kenelläkään haastatelluista ei ollut ansioluetteloa (CV), ja osa heistä ei tiennyt mikä se oli. He kaikki kuitenkin olivat halukkaita tekemään ansioluettelon kuultuaan sen merkityksestä opiskeluissa ja työelämässä.

”En ole kyllä aikaisemmin kuullut koko ansioluettelosta, mutta kyllähän se olisi varmasti tärkeä oppia tekemään. Sitä voisi käyttää, kun haen uutta työpaikkaa.”

7.4 Yhteydenpito

Kaikki haastatteluihin osallistuneet pitivät yhteyttä läheisiinsä puhelimitse. Lähes kaikilla oli käytössä WhatsApp-sovellus, jonka avulla he kirjoittivat viestejä ja lähettivät kuvia. Käyttäjät kokivat sen käytön helpoksi tavaksi pitää yhteyttä läheisiin.

”Minä laittelen äidille kuvia. Meillä on perheen kesken oma ryhmä WhatsAppissa ja kysellään kuulumisia sitä kautta.”

Haastatelluista tuli myös esille, että kaikki eivät osanneet kuin soittaa ja kirjoittaa viestejä puhelimitse. Ääniviestien lähettäminen oli usealle uusi asia. He olivat kuitenkin kiinnostuneita siitä, koska puhuminen olisi heille helpompaa kuin kirjoittaminen. Myös puheen avulla kirjoittaminen sekä älylaitteella tekstin ääneen luenta koettiin tärkeäksi taidoksi opetella omalla puhelimitse.

”Ne ääniviestit voisivat olla huippu juttu. Minä kun en oikein osaa kirjoittaa ja se on hidasta, niin sen avulla minun olisi helpompaa laittaa viestiä.”

7.5 Arjenhallinta ja kuntoutus

Useassa haastattelussa tuli esille, että haastateltavat eivät tienneet hyvin omia kuntoutusmenojaan, ja heillä oli pääsääntöisesti käytössä tavallinen paperikalenteri, mutta toivoivat saavansa käyttöön sähköisen kalenterin omaan puhelimeen. Heillä oli valmiina kalenteri puhelimesta, mutta he tarvitsivat tukea sen käyttöönotossa. Team-ohjelma oli heille tuttu kuntoutukseen liittyvistä kokouksista, mutta he toivoivat harjoituksia, kuinka etäyhteydellä toteutettavissa kokouksissa toimitaan.

”Minä toivoisin oppivani käyttämään puhelimen kalenteria. Olisi niin helppo merkata sinne menoni ja ei aina tarvitsisi kysellä hoitajilta menoja. Se on kyllä valmiina tässä puhelimesta, mutta sen käyttöä pitäisi neuvoa minulle.”

”Teamsia me käytetään kokouksissa, mutta sen käyttöä voisi harjoitella etukäteen ja silloin ei jännittäisi”

Yksi haastatelluista oli opetellut käyttämään sähköistä kalenteria, ja hän käytti sitä päivittäin. Kalenteriin hän merkkasi kaikki päivittäiset kuntoutusmenot ja koki sen toimivaksi omalla kohdallaan.

”Minulla on tässä puhelimesta sähköinen Googlen kalenteri, johon merkkään menoni. En halua käyttää paperikalenteria, kun tämä kulkee mukana.”

Haastateltavat pohtivat, kuinka eri sovellukset voisivat tukea heidän itsenäistymistään ja arjentaitojaan. Ruoka- ja verkkokauppasovellukset koettiin tärkeiksi. Ruokakauppasovelluksen monipuoliset palvelut auttaisivat heitä ostoksien teossa ja ruoan valmistuksessa. Verkkokaupassa asiointi oli tuottanut joillekin ongelmia, ja he toivoivat tukea verkkokauppa-asiointiin, jotta he voisivat käyttää sitä turvallisesti.

”Olen kuullut, että ruokasovelluksissa on valmiina reseptejä ja sovellus kertoo, mitä ruoka-aineita täytyy ostaa. Se voisi auttaa minua tekemään ruokaa.”

”Ostin kerran vahingossa ihan väärä tuotteita netistä. Olisi kyllä mukava ostaa netin kautta jotain vaatteita, kun ei niihin kauppoihin itse pääse paikanpäälle.”

Yleisesti haastateltavat kokivat, että on tärkeää osata etsiä tietoa eri tiedonhalupalveluista kuten Googlesta. Osa haastatelluista koki, että he voisivat yhdessä mediakasvatustunneilla harjoitella tiedonetsintää internetistä.

”Minusta on tärkeää harjoitella etsimään tietoa Googlesta. Sitten voin etsiä tietoa minua kiinnostavista asioista. Sitähän voisimme yhdessä harjoitella mediakasvatuksessa.”

7.6. Harrastukset ja vapaa-aika

Osalla vastaajista oli käytössä jokin hyvinvointisovellus, jota he käyttivät säännöllisesti. He mittasivat hyvinvointisovelluksen avulla askelten määrää viikon aikana. Jokaisella oli valmiina omassa puhelimesta jokin hyvinvointisovellus. Vastaavasti osa haastatelluista ei osannut käyttää hyvinvointisovelluksia, mutta olivat halukkaita opettelemaan niiden käyttöä ja kokivat hyödylliseksi niiden käyttämisen.

”Minulla on tämä puhelimen oma hyvinvointisovellus. Se mittaa askeleet ja kilometrit, mitä kuljen päivän aikana.”

”Olen minä kuullut sellaisista hyvinvointisovelluksista, mutta en ole koskaan käyttänyt niitä. Niitä olisi kyllä mukava oppia käyttämään. Olisi mukava seurata kuinka monta tuntia yössä nukun tai kuinka paljon kaloreita kuluu päivässä”

Kaikki haastatteluihin osallistuneet eivät osanneet ottaa puhelimesta kuvia. Myös osa haastatelluista halusi opetella käyttämään puhelimen kameraa vielä paremmin ja oppimaan uusia asioita yleisesti

kuvaamisesta. Kaikilla haastatelluilla oli puhelimessa kamera, jolloin valokuvaaminen oli kaikille mahdollista.

”Minä en osaa ottaa kuvia tällä puhelimella. Olisihan se kivaa osata ja laittaa kuvia sitten vaikka sukulaisille.”

”Minä kyllä tykkään kuvata ja minulla on lenkillä puhelin mukana. Haluaisi oppia ottamaan vielä parempia kuvia puhelimella.”

Haastateltavista osa pohti, että Pokémon Go -sovellusta olisi mukava pelata ryhmässä vapaa-ajalla. Samalla he toivoivat tutustuvansa uusiin kavereihin, jos ryhmät olisivat kaikille avoimia. Myös muitakin mediaryhmiä toivottiin, joihin olisi avoin osallistuminen. Kaikki haastatteluihin osallistuneet osasivat kuunnella musiikkia ja katsoa elokuvia sekä sarjoja suoratoistopalveluista. Se koettiin tärkeäksi vapaa-ajalla.

”Minä käyn välillä pelaamassa Pokémonia. Mukava olisi lähteä sitä pelaamaan yhdessä porukalla. Samallahan sieltä voisi saada uusia kavereita. Voisihan sitä olla myös joitakin muita digiryhmiä.”

”Minusta on ihana kuunnella musiikkia ja se on minulle tärkeää. Yleensä kuuntelen musiikkia Spotifysta. Sitten minä katselen sarjoja Netflixistä ja YLE Areenasta.”

8 AIVORIIHI-MENETELMÄ IDEOINNIN JA VISIOINNIN VÄLINEENÄ

Asiakkaiden teemahaastattelujen pohjalta luotiin yhdessä muiden mediakasvatuksen ohjaajien kanssa uusia visioita, ideoita ja menetelmiä mediakasvatuksen kehittämiseen. Ohjaajien kanssa hyödynne yhteisöllistä Aivorihi-ideointimenetelmää. Halmeen (2018) mukaan Aivorihi-menetelmän tarkoituksena on tuottaa suuri määrä luovia ideoita. Aivoriihen neljä peruseriaatetta ovat:

- Määrä tuottaa laatua. Eli mitä suurempi määrä ideoita, sen todennäköisempää on, että niiden joukossa on mullistavia uniikkeja ideoita.
- Ideointi ja arviointi erotetaan toisistaan. Tällöin sanat ”ei” ja ”mutta” kadotetaan käytöstä kokonaan ja ideoita ei arvostella. Tällöin ilmapiiriin on tärkeä olla avoin, hyväksyvä ja kannustava.
- Poikkeavia ja vilttejä ideoita rohkaistaan tuottamaan. Poikkeavat ja hullut ideat auttavat synnyttämään lisää hyviä ideoita ja vapauttavat tunnelmaa. Tällöin päästään pois vanhoista perinteisistä ratkaisuista.
- Hyödynnä muiden keksimiä ideoita. Muiden ideoita on toivottavaa jatkokehittää ja luoda niiden pohjalta uusia ideoita.

8.1 Aivoriihen toteutus

Aivorihi-menetelmän tavoitteena oli vastata tutkimuskysymykseen numero 2. *Miten aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden medialukutaitoja voi kehittää?* Mediakasvatuksen ohjaajilta pyrittiin saamaan uusia ideoita mahdollisimman paljon.

Aivoriihen toteutukseen osallistui viisi mediakasvatuksen ohjaajaa. Mediakasvattajina Vaalijalassa toimii aiheesta kiinnostuneita eri ammattiryhmien edustajia kuten päivä- ja perhekuntoutuksen ohjaajia, kuntoutuskoordinaattoreita ja toimintaterapeutteja. Aivorihi-menetelmän valintaan vaikutti tasavertaisen osallistumisen mahdollisuus. Menetelmän avulla kaikki pääsivät osallistumaan ideointiin ja suunnitteluun tasavertaisesti. Kaikkien ideat esiteltiin sekä jatkoideoinnista päätettiin yhdessä.

Aivoriihen alussa kerroin opinnäytetyön prosessista ja esittelin päivän aiheen. Pyysin myös lupaa saada nauhoittaa äänitteen Aivoriihen toteutuksesta, ja kaikki osallistujat suostuivat siihen. Olin itse mukana ideoinnissa, mutta jatkokysymysten avulla päätehtävänäni oli viedä ideointia eteenpäin. Teimme lämmittelytehtävän ennen varsinaista ideointia.

Kehitysvammaisten henkilöiden teemahaastatteluista nousi kuusi aihealuetta, joita lähdimme yhdessä ideoimaan ja kehittämään. Jokaisesta aihealueesta esittelin teemahaastatteluista nousseet pääkohdat. Aihealueista tein yhden kysymyksen, jonka pohjalta lähdimme ideoimaan aihetta. Aihe tuli rajata hyvin, jotta kehitettävää asiaa oli helpompi lähteä käsittelemään yhdessä.

Aihealueet ja kysymykset:

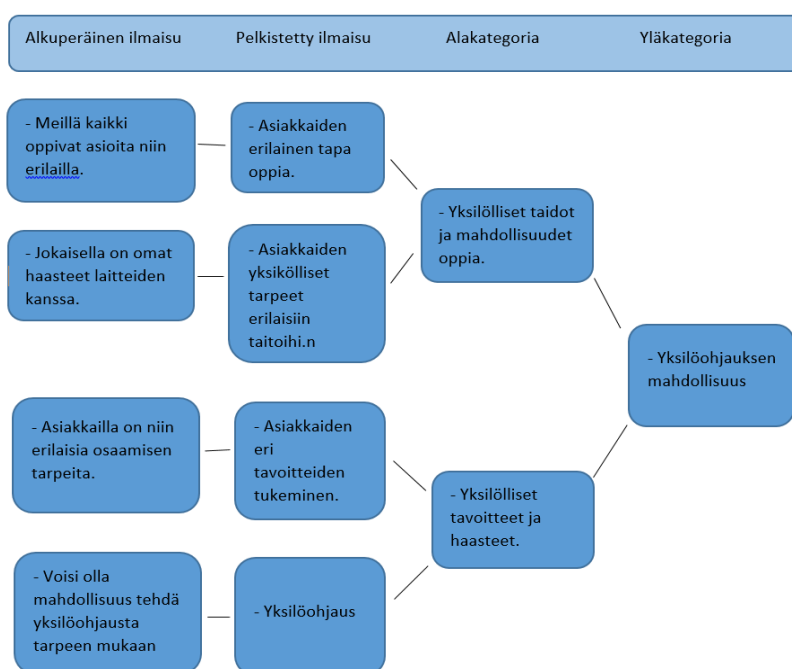
- 1) Älylaitteet ja niiden käyttö. Mikään ei ole mahdotonta – Miten auttaisn asiakasta?
- 2) Sosiaalinen media. Mitä sinä voisit opettaa sosiaalisesta mediasta?
- 3) Yhteydenpito. Mitkä sovellukset ja palvelut tukevat yhteydenpitoa?
- 4) Opiskelu, päivä- ja työtoiminta. Miten edellä olevia taitoja voisimme tukea?
- 5) Arjenhallinta ja kuntoutus. Millaisilla sovelluksilla voidaan tukea arjenhallintaa?
- 6) Harrastukset ja vapaa-aika. Keksi erilaisia mediaan liittyviä harrasteryhmiä?

Kysymyksiin vastattiin Post it-lapuille. Jokainen esitteli ideansa vuorotellen, ja ne ryhmiteltiin näkyville aihealueittain. Tämän jälkeen äänestettiin aihe jatkokehittelyyn. Äänestyksessä jokaisella oli käytössä kolme +-merkkiä, joilla he äänestivät aiheita jatkokehittämiseen. Aihetta kehittäessä Aivoriihen vetäjänä minun roolini oli tehdä kysymyksiä, jotta aihe lähtisi kehittymään. Ryhmä lähtikin innokkaasti ideoimaan ja viemään kehitettäviä aiheita eteenpäin.

Lopuksi kerroin Aivoriihen osallistujille tekeväni ideoiden pohjalta toteutussuunnitelman, kuinka mediakasvatusta voi Vaalijalassa toteuttaa eri toiminnoilla syksyllä 2021.

8.2 Aivoriihi-menetelmän tulosten analysointi ja tulkinta

Aivoriihi-menetelmän ääninauhoituksen litteroin yleiskielelle heti tapahtuman jälkeen sekä kuvasin ideat papereilta luotettavuuden varmistamiseksi. Litteroitua materiaalia tuli yhteensä 28 sivua. Aivoriihi-menetelmästä nousseet kehittämisideat kokosin muistiolle, josta tein analysoinnin sisälönanalyysin tyypisesti kuten teemahaastattelujen analysoinnissa. Teemoista tein yhteenvetoja ja pelkistin aiheita sekä kokosin niistä yhteisiä teemoja. Yhteenvedoista erotin kehittämistyön kannalta tärkeimmän tiedon, ja nostin niistä teemoja toteutussuunnitelmaan.

KUVA 3: Esimerkki analyysiprosessista

9 AIVORIIHI-MENETELMÄN TULOKSET

9.1 Älylaitteet ja niiden käyttö

Aivoriihi-menetelmän avulla nousi esille useita ideoita, kuinka älylaitteiden käyttöä voitaisiin tukea enemmän. Kehitysvammaisilla henkilöillä on erilaisia haasteita omien älylaitteiden käytössä ja yksilöllisemmällä mediakasvatuksella voisimme tuoda ratkaisun haasteisiin.

”Yksilöohjausta voitaisiin antaa enemmän. Olemme huomanneet, että kuitenkin jokaisella on ne omat haasteensa laitteiden kanssa”

Kehitysvammaisten henkilöiden älylaitteiden käyttöä voitaisiin tukea enemmän, jos heillä olisi omat laitteet käytössä mediakasvatustunneilla. Mediakasvatustunnit voitaisiin suunnitella niin, että kehitysvammaiset henkilöt voisivat ottaa omat älylaitteensa tunneille.

”Asiakkaiden olisi hyvä käyttää omia laitteitaan mediakasvatustunneilla. Silloin voitaisiin auttaa heitä askarruttavissa asioissa.

Yhteisideoinnissa tuli esiin, että tulevaisuudessa meidän tulisi antaa mahdollisuus ja kannustaa kehitysvammaisia henkilöitä kokeilemaan uusia digi- ja älylaitteita.

”VR-laitteiden käyttöä tulisi lisätä ja jokaisella tulisi olla mahdollisuus päästä kokeilemaan niiden käyttöä.”

9.2 Sosiaalinen media

Sosiaalisen median turvallisen käytön ohjauksen merkitys koettiin tärkeäksi. Tulevaisuudessa mediakasvatustunneilla tulisi kertoa, kuinka sosiaalisessa mediassa viestitään turvallisesti sekä yksityisesti että julkisesti.

”Yhdessä kerrataan, millaisia päivityksiä kannattaa jakaa ja millaisia kuvia siellä tulee julkaista. Myös julkisen ja yksityisen viestinnän erot tulisi opettaa hyvin”

Sosiaalisen median käytössä tulisi ohjata yksilölliseen sosiaalisen median käyttöön. Mediakasvatuksen yksilöohjauksessa voitaisiin tukea kehitysvammaisia henkilöitä löytämään sosiaalisesta mediasta itseään kiinnostavia ryhmiä ja sivuja.

”Olisi tärkeä löytää jokaista itseään kiinnostavia asioita sosiaalisesta mediasta. Ryhmän mukana helposti menee muiden kiinnostuksen mukaan.”

9.3 Opiskelu, työ- ja päivätoiminta

Aivoriihi-ryhmä piti tärkeänä, että asiakkaiden tulisi osata etsiä tietoa eri päivä- ja työtoiminnasta sekä opiskelumahdollisuuksista. Etenkin näiden sivujen etsimistä tulisi harjoitella mediakasvatustunneilla.

”Voitaisiin harjoitella päiväaikaisten toimintojen sivujen etsintää. Meillähän on Vaalijalassa omat selkokielliset sivut, joiden etsimistä ja käyttämistä voisimme mediakasvatustunneilla harjoitella lisää.”

Kirjasto- ja äänikirjapalveluihin tutustuminen koettiin myös uudeksi ja tärkeäksi toiminnaksi. Kehitysvammaisille henkilöille tulisi saada tietoa ilmaisesta äänikirjasovelluksesta Celiasta, joka on erityistä tukea tarvitseville ilmaiseksi saatavissa.

”Kirjasto- ja äänikirjasovelluksien käyttöä tulisi harjoitella. On olemassa myös ilmaisia äänikirjasovelluksia erityistä tukea tarvitseville henkilöille.”

Kehitysvammaisten tietoa opiskelumahdollisuuksista tulisi lisätä. Ideoinnissa todettiin, että media- ja kasvatuksessa olisi tärkeää opetella etsimään tietoa eri kehitysvammaisille suunnatuista opiskelumahdollisuuksista.

”Mediakasvatustunneilla voisimme yhdessä etsiä tietoa opiskelupaikoista.”

9.4 Yhteydenpito

Useissa sovelluksissa ja ohjelmissa on mahdollisuus käyttää kirjoittamista ja lukemista korvaavia menetelmiä kuten puhe- ja ääniviestintä. Näiden menetelmien opettaminen kehitysvammaisille henkilöille koettiin tärkeäksi, koska osalla kehitysvammaista henkilöistä voi olla heikommat luku- ja kirjoitustaidot.

”Messengerissä ja WhatsAppissa on ääniviestit. Myös puhelin voi kääntää viestin kirjoitetuksi viestiksi äänen tunnistimen kautta. Nämä olisi hyvä opettaa asiakkaille.”

Valokuvien ottamisen ja lähettämisen taidon merkitystä sukulaisille ja läheisille koettiin tärkeäksi. Nähdään tärkeänä kehitysvammaisten henkilöiden mahdollisuutta jakaa tietoa läheisilleen elämänsä kuvien avulla.

”Asiakkaiden on helppo ottaa kuvia ja niiden merkitys läheisille voi olla todella tärkeää. Näiden valokuvien ottamisen ja lähettämisen tärkeyttä tulisi ottaa mediakasvatuksessa vahvemmin esiin.”

Teams-ohjelman käyttämisen ohjaaminen asiakkaille koettiin tärkeäksi. Korona-ajan myötä ohjelmaa käytetään kehitysvammaisten henkilöiden kokouksissa säännöllisesti. Teams-ohjelmaa käytetään myös opiskeluissa sekä muissa päiväaikaisissa toiminnoissa.

”Teams-ohjelmasta voitaisiin järjestää myös erillinen koulutus asiakkaille. Ohjelma on niin laajasti käytössä, että se olisi hyvä hallita.”

9.5 Arjenhallinta ja kuntoutus

Koettiin, että sähköisten kalenterien käyttöä tulisi opettaa kehitysvammaisille henkilöille. Sähköisiin kalentereihin heillä olisi mahdollisuus merkitä arjen ja kuntoutuksen menot ja toiminnot. Useammalla kehitysvammaisella henkilöllä on omassa älylaitteessaan sähköinen kalenteri tai se on mahdollista ladata, jolloin sen käyttöönotto on suhteellisen vaivatonta. Teams-ohjelmaa käytetään kuntoutukseen liittyvissä etäpalavereissa, mutta niiden käyttöä voitaisiin harjoitella mediakasvatustunneilla.

”MOI-sovellus ja puhelimen sähköiset kalenterit on hyvä oppia käyttämään ja niihin olisi hyvä merkitä omia menojaan.”

”Useammalla asiakkaalla on omassa puhelimessa valmiina, joten sen käyttöönotto voisi olla helppoa ja järkevää.”

”Teams-ohjelman käytön harjoittelu olisi järkevää, jolloin asiakkailla olisi mahdollisuus tutustua paremmin ohjelman toimintaan ja he saisivat varmuutta toimia etäyhteydellä järjestettyihin kokouksiin.”

Rahankäyttöön liittyvien sovellusten käyttöä tulisi opettaa asiakkaille. Koettiin, että selkokielen ohjelma voisi auttaa kehitysvammaista henkilöä hahmottamaan taloudellisen tilanteen paremmin.

”Rahankäytön sovellukset olisivat kyllä käteviä, ja ne voisivat ohjata asiakasta järkevään rahan käyttöön.”

9.6 Harrastukset ja vapaa-aika

Yhteisideoinnissa koettiin, että hyvinvointisovellusten käytön ohjaaminen voisi lisätä liikkumista yhdessä myös vapaa-ajalla. Niihin tutustumista ja käytön opettelua voitaisiin lisätä mediakasvatustunneilla.

”Hyvinvointisovellusten käyttöä voisi lisätä mediakasvatustunneilla ja ne voitaisiin ottaa yhdeksi aiheeksi tunneilla. Niiden käyttö voisi lisätä asiakkaiden liikkumista itsenäisesti ja kavereiden kanssa vapaa-ajalla.”

Pokémon Go -pelin käytönharjoittelua yhdessä kehitysvammaisten henkilöiden kanssa koettiin tarpeelliseksi. Pelin käyttö voisi lisätä liikkumista ja sosiaalista toimimista ryhmässä vapaa-ajalla.

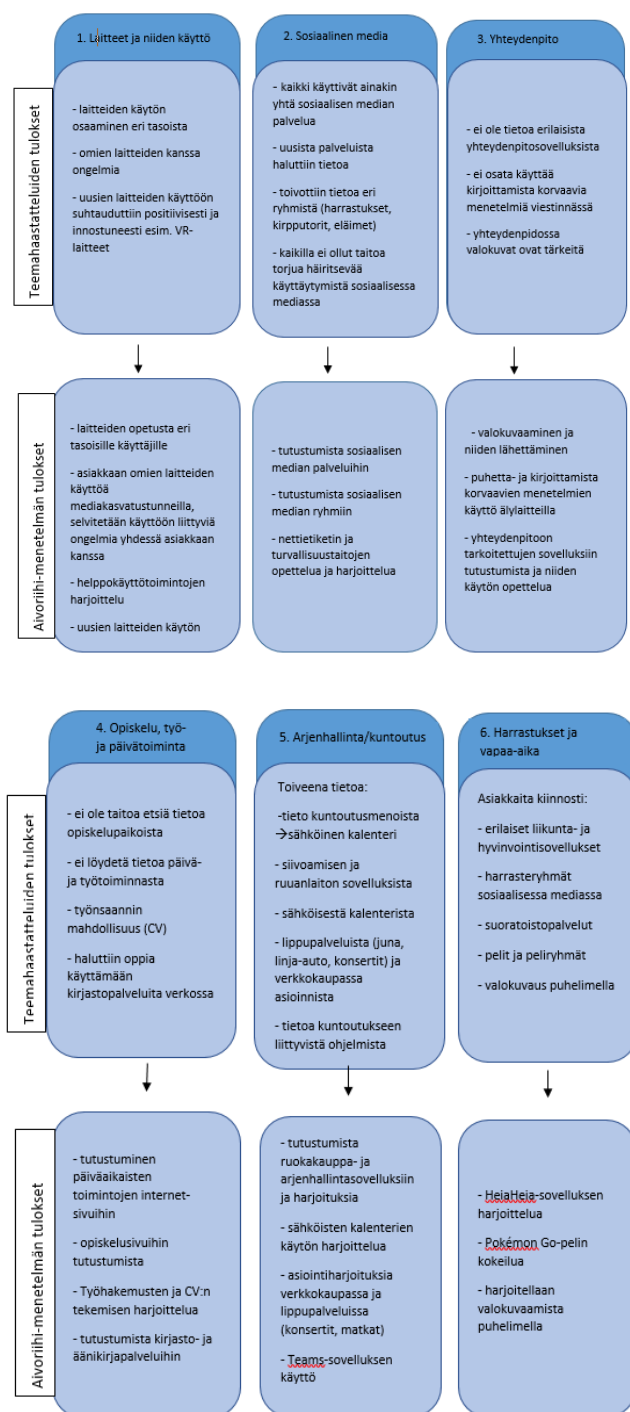
”Osaamis- ja tukikeskuksen alueella on nykyisin stoppeja ja Pokémoneja, joten mediakasvatustunneilla voisimme harjoitella pelin käyttöä. Asiakkaat voisivat itse sitten vapaa-ajalla käydä kavereiden kanssa pelaamassa.”

Valokuvaaminen on suosittu harrastus ja sitä on helppo toteuttaa omalla puhelimella. Ideoinnissa koettiin, että valokuvaamistaitoja tulisi opettaa ja kehittää mediakasvatustunneilla. Koettiin, että valokuvaaminen on hyvä harrastus vapaa-ajalla sekä itsenäisesti että ystävien kanssa.

”Valokuvaaminen on helppoa, kun kaikilla on kamerat omissa puhelimissa ja puhelin on aina mukana. Olisikin hyvä kehittää valokuvaamisen taitoja, ja näin se voisi aktiivoida valokuvaamisen harrastamiseen itsenäisesti ja kavereiden kanssa.”

10 HAASTATTELUJEN TULOKSISTA KEHITTÄMISEN TULOKSIIN

Haastattelujen teemojen mukaan Aivorihi-menetelmän avulla ideoitiin aihealueittain toimintoja, jotka koottiin toteutussuunnitelmaan (LIITE 4). Toteutussuunnitelma otetaan Vaalijalassa käyttöön syksyllä 2021. Toteutussuunnitelma on käytettävissä mediakasvatuksen ryhmä- ja yksilöohjauksessa. Kehittämistyön tulokset on esitetty tiivistetysti aihealueittain 1) älylaitteet ja niiden käyttö, 2) sosiaalinen media, 3) yhteydenpito läheisiin, 4) opiskelu, päivä- ja työtoiminta, 5) arjenhallinta ja kuntoutus ja 6) harrastukset ja vapaa-aika. Kuvassa 4 yläkategorioiden alapuolelle on koottu haastatteluiden tuloksia ja niiden alapuolelle Aivorihi-menetelmän tulokset.

KUVA 4: Tutkimuksellisen kehittämistyön tulokset

11 POHDINTA

11.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksellisen kehittämistehtävän tarkoituksena oli selvittää, millainen mediakasvatus tukee kehitysvammaisten henkilöiden sosiaalista osallisuutta ja miten kohderyhmän medialukutaitoja voidaan kehittää. Kehittämistyön aihetta oli sivuttu useassa aikaisemmassa tutkimuksessa, mutta juuri tästä aiheesta ei löytynyt aikaisempia tutkimuksia.

Kehitysvammaisten henkilöiden haastatteluiden tavoitteena oli tuottaa tietoa, jota pystyttiin hyödyntämään mediakasvatustoiminnan suunnittelussa ja ideoinnissa Aivorihi-menetelmän avulla. Kaikki teemahaastatteluihin osallistuneet kehitysvammaiset henkilöt olivat osallistuneet viimeisen vuoden aikana mediakasvatustunneille, joten aihe oli heille ennestään tuttu. Kaikki haastateltavat suhtautuivat positiivisesti mediakasvatukseen, ja pitivät medialukutaitoja tärkeinä.

Haastatteluissa nousi yleisesti esille se, että medialukutaidot ovat hyvin yksilöllisiä kaikilla haastatteluihin osallistuneilla. Kaikilla osallistuneilla oli omia kiinnostuksen kohteita, jota he toivoivat mediakasvatukselta. Useammassa haastattelussa tuli esille, että yksilöllinen mediakasvatus on tärkeää ryhmätoimintojen ohella.

Useat raportit ja tutkimukset sekä käytännössä kohdattu kokemus on osoittanut, että kehitysvammaisilla henkilöillä voi olla puutteelliset taidot toimia haasteellisissa tilanteissa internetissä. Myös tässä opinnäytetyön kehitysvammaisten henkilöiden haastatteluissa nousi usean haastateltavan kohdalla esiin se, että he tietävät internetin ja erityisesti sosiaalisen median vaarat. Tiedosta huolimatta heillä oli kokemuksia, että he olivat toimineet päinvastoin kuin oli aikaisemmin neuvottu ja olivat päätyneet ongelmiin. He toivoivat lisää henkilökohtaista tukea ja tietoa turvallisuudesta, että he voisivat jatkossa toimia verkossa yhä turvallisemmin. Turvallisuustaidot nousivat tärkeäksi asiaksi kaikissa mediakasvatukseen liittyvissä aihealueissa. Tutkimuksessa saatu tieto mukaillee myös Catonin & Chapmanin (2016) tutkimustuloksia.

Catonin & Chapmanin (2016, 22) mukaan lukutaito ja viestintävaikeudet ovat este kehitysvammaisille henkilöille, jotta he pääsisivät vapaasti käyttämään sosiaalisen median palveluja. He tarvitsevat jatkuvaa ohjausta ja neuvontaa käyttäessään internetin ja sosiaalisen median palveluita.

Myös tässä kehittämistehtävän kehitysvammaisten henkilöiden haastatteluissa tuli ilmi, että luku- ja kirjoitustaidoilla on merkitystä käytettäessä erilaisia mediapalveluita ja sivustoja. Haastateltavat kokivat, että puutteelliset luki-aidot rajasivat palveluiden käyttöä sekä yhteydenpitoa läheisiin. Niiden käyttöön kaivataan korvaavia menetelmiä, jotka helpottaisivat myös median turvallista käyttöä. Puhetta ja lukemista korvaavien menetelmien osaaminen tukisi kehitysvammaisten henkilöiden yhteydenpitoa läheisiin sekä helpottaisi eri palveluiden ja sovellusten käyttöä.

Aivoriihi-menetelmän työpajassa esiin nousi puhetta ja lukemista korvaavia ja tukevia menetelmiä, sovelluksia sekä ohjelmia, joita mediakasvattajat voisivat opastaa käyttämään tulevaisuudessa.

Haastatelluista osa oli saanut uusia ystävyysuhteita sosiaalisen median kautta. Ystävyysuhteet koettiin tärkeäksi ja he kokivat, että sosiaalisen median harrastusryhmät voisivat lisätä heidän sosiaalisia suhteitaan. Lisäksi harrastusryhmien toiminnasta toivottiin lisää tietoa sekä siitä, kuinka ryhmissä on turvallista tutustua uusiin ihmisiin.

Opiskelu, työ- ja päivätoiminnoista ei osattu etsiä itsenäisesti tietoa internetistä, ja sen osaamiseen toivottiin apua. Aivoriihi-ryhmässä nousi esille ideoita, kuinka kyseisten taitojen opettaminen tulisi ottaa mukaan mediakasvatukseen. Opiskelupaikoista ja työ- ja päivätoiminnoista tietojen etsiminen on tärkeää yleisillä käytännön harjoituksilla sekä yksilöllisesti kehitysvammaisten henkilöiden kiinnostuksen ja tarpeiden mukaan.

Aivoriihi-menetelmän avulla mediakasvatuksen kehittämiseen saatiin runsaasti uusia ideoita. Toiminta koettiin ennestään toimivaksi, mutta toimintojen sisältöjen kehittäminen ja tavoitteiden tarkentaminen koettiin tärkeäksi. Sosiaalista osallisuutta tukevia aiheita mediakasvatuksessa on käyty säännöllisesti läpi, mutta kehitysvammaisten henkilöiden mielipiteet auttoivat tarkentamaan toiminnan kehittämistä entistä yksilöllisempään suuntaan.

Kehitysvammaisten henkilöiden teemahaastatteluista korostunut yksilöohjauksen merkitys sai ymmärrystä, ja sen kehittäminen koettiin erittäin tärkeäksi. Niin haastatteluihin osallistuneet kehitysvammaiset henkilöt sekä mediakasvatuksen ohjaajat pitivät tärkeänä, että tulevaisuudessa asiakas voi saada sekä yksilö- että ryhmäohjausta mediakasvatukseen liittyen.

Teemahaastatteluista nousi vahvasti esille haastateltavien näkemys, että medialukutaitojen kehittäminen on tärkeää heille itselleen, ja he toivoivat oppivansa uusia taitoja, jotka tukisivat heidän toimimista erilaisissa digitaalisissa palveluissa kuten sosiaalisessa mediassa, opiskeluissa ja työelämään liittyvissä toiminnoissa.

Tulevaisuudessa kaikki ihmiset tarvitsevat vahvoja ja monipuolisia medialukutaitoja, jotka vahvistavat sosiaalista osallisuutta. Kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat vahvaa tukea näiden taitojen oppimisessa, jolloin ammattilaisilla tulisi olla valmiudet tukea heidän oppimistaan. Myös kuntoutuksen suunnitteleminen, palvelut ja kokoukset järjestetään teknologiaan hyödyntäen, jolloin medialukutaitojen merkitys korostuu myös kuntoutukseen liittyvissä palveluissa.

Teknologian kehittymisen myötä kehitetään uusia palveluja ja apuvälineitä, jolloin kehitysvammaisten henkilöiden on helpompi ottaa käyttöön palveluita, ja oppia käyttämään tietoteknisiä laitteita. Mediakasvatuksen avulla voidaan tukea yksilöiden kasvua, osallisuutta ja toimimista tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Tiedon hankinta, tuottaminen ja tulkinta ovat ensisijaisen tärkeitä taitoja tulevaisuuden mediarikkaassa maailmassa. Myös työntekijöiden jatkuva kouluttautuminen aiheen tiimoilta on tärkeää.

11.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Kehittämistyössä on aina toimittava rehellisesti, jolloin tutkijan tulee sitoutua toimeksiantajan arvoihin, asenteisiin ja käytänteisiin. Tutkimukseen osallistujien tekijöiden ja osallistujien tulee tietää kehittämistyön tavoitteet, toiminnan kohde ja mikä on heidän roolinsa. Kehittämistyön tulee korkean moraalin mukaista, luotettavaa, huolellista, tarkkaa ja käytäntöä hyödyttävää. (Ojansalo, Moilanen ja Ritalahti 2014, 48-49.) Vaalijalan toimintaa ohjaavat arvot ovat ymmärtäminen, vastuullisuus ja osaavuus. (Vaalijala julkaisuaika tuntematon) Kyseiset arvot ohjasivat tämän kehittämistyön tekemistä läpi prosessin.

Tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistuneet kehitysvammaiset henkilöt ja työntekijät ilmoittivat vapaaehtoisesti mukaan. Ennen tutkimuksen toteutusta henkilöt saivat riittävästi taustatietoa tutkimuksesta informaatiokirjeellä (Liite 1), toteutuksesta ja tietosuojasta.

Yksilöhaastatteluihin päädyttiin haastateltavien toiveesta. Haasteltavat kokivat, että yksilöhaastattelussa heidän on helpompi vastata kysymyksiin, ja pyytää tarkentavia kysymyksiä tarvittaessa. Tällöin aineisto olisi kattavampi ja luotettavampi. Minun oli myös haastattelijana helpompi toteuttaa haastattelut yhdelle tai kahdelle haastateltavalle kerrallaan, jolloin pystyin tekemään kysymykset yksilöllisesti selkokielelle ja tarkentamaan kysymyksiä, että haastateltava ymmärsi ne varmasti oikein.

Kehitysvammaiset henkilöt ovat myös allekirjoittaneet tietoisuuden lomakkeen (Liite 2). Kirjallinen informaatiokirje ja tietoisuuden lomakkeen tiedot kävimme yhdessä läpi selkokielellä kehitysvammaisten henkilöiden kanssa.

Tutkimukseen kerättyä tutkimusmateriaalia ja -tuloksia on säilytetty asiaan kuuluvalla tavalla. Ne ovat olleet vain tutkijan saatavilla ja ulkopuolisten henkilöiden ulottumattomissa. Tulokset ovat julkistettu raportissa niin, että haastateltavia ei pysty niistä tunnistamaan.

Tutkimuksellisen kehittämistyön tulee noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Käytännössä tutkijan tulee käyttää sellaisia tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, jotka tiedeyhteisö on hyväksynyt. Koko kehittämisprosessin aikana tulee kunnioittaa muiden tutkijoiden töitä ja saavutuksia asianmukaisella tavalla. Yleisesti tutkimuksen tekijän tulee merkata tarkasti ja huolellisesti viittaukset sekä lähdemerkinnät, jolloin tutkimus on hyvien tieteellisten käytäntöjen mukainen. (Vilkkä 2015, 44-45.) Taustamateriaalissa on kunnioitettu muiden tutkijoiden julkaisuja ja töitä asianmukaisella tavalla viitaten, eikä heidän tuloksiaan ole vääristelty tutkimuksen aikana. Tutkimuksen päätyttyä ja tulosten julkistamisen jälkeen kaikki tutkimukseen kerätty haastattelumateriaali, sekä suostumuslomakkeet hävitetään asiaankuuluvalla tavalla. Näillä toimilla varmistetaan tutkimuksen eettisyys.

Tutkimus on pätevä eli validi, kun se mittaa asioita, mitä on ollut tarkoitus mitata. Suunnittelu on tärkeää validin tutkimustuloksen saavuttamisessa, ja tiedonkeruun kohteet on valittava tarkoin. Menetelmien avulla saatavien tulosten tulee vastata tutkimuskysymyksiin. Pätevässä tutkimuksessa ei

saisi olla systemaattista virhettä eli vastaajien tulisi ymmärtää kysymykset niin kuin tutkija on ajatellut. (Vilkkä 2019, 342.)

Kehitysvammaisten henkilöiden haastattelussa tuli tarkoin miettiä kysymysten esittäminen niin, että haastateltavat ymmärsivät ne oikein. Käytössä oli selkokielen lisäksi myös kuvia, joilla pystyin tarkentamaan kysymystä tarpeen mukaan. Kuitenkin haastateltavien vastausten perusteella on tulkittava, että haastateltavat ovat ymmärtäneet kysymykset samalla tavalla kuin haastattelija.

Opinnäytetyön reliabiliteetin eli luotettavuuden edellytyksenä on riittävän tarkka dokumentaatio. Tämä edellyttää kaikkien tutkimusvaiheiden kirjaamista ylös ja valintojen perustelua. Riittävän tarkan dokumentaation avulla ulkopuolinen lukija pystyy päättämään kirjoittajan raportoinnista valintojen oikeellisuuden ja todistelun aukottomuuden. (Kananen 2012, 173.)

Olen pitänyt läpi päiväkirjaa kaikesta siitä toiminnasta, mikä liittyy tutkimukselliseen kehittämistyöhöni. Päiväkirjan muistiinpanot ovat auttaneet minua raportoinnissa, kun olen kirjoittanut menetelmien ja analysointien valinnoista perusteluineen.

Tutkijan tulisi luoda luotettava ilmapiiri haastatteluihin ja löytää yhteinen kieli haastattelun tekemiseen. Haastattelut voivat olla jännittäviä tilanteita haastateltaville jo pelkästään haastattelujen tallentamisen vuoksi. (Puusa 2020, 116.) Valmistauduin haastatteluihin hyvin. Mietin aiheen teemat etukäteen, ja valmistin puheen tueksi kuvia. Haastatteluissa oli tärkeää, että osallistujat ymmärsivät kysymykset oikein, ja pystyivät vastamaan niihin. Haastattelujen onnistuminen vaati myös vahvaa yhteistyötä ja valmistelua kuntoutusyksikön henkilökunnan kanssa, jotta haastattelutilanteet olivat kaikinpuolin toimivia.

Ennen kehitysvammaisten henkilöiden teemahaastatteluita olin tutustunut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) ohjeeseen ihmiseen kohdistuvasta tutkimuksen eettisistä periaatteista ja ihmistieteiden eettisestä ennakkoarvioinnista Suomessa. Olin arvioinut tutkimusasetelmaa, ja se ei sisältänyt mitään, mikä olisi aiheuttanut haittaa tutkimukseen osallistuville henkilöille.

11.3 Opinnäytetyön merkitys ja oma oppiminen

Sosiaalisen kuntoutuksen tarkoituksena on auttaa ja tukea ihmistä osallistumaan ja toimimaan arjessaan. Arjen toimintaympäristöt edistävät tai ehkäisevät toimintaa, ja ne luovat haasteita ja mahdollisuuksia. Pitkäaikaisessa kuntoutuksessa on mahdollisuus edistää näitä arjessa tarvittavia taitoja. (Karhula, Veijola, Ylisassi 2016, 225-231.) Medialukutaitojen merkitys arjessa kasvaa tulevaisuudessa yhä enemmän, ja myös kuntoutuksessa tulisi ottaa näiden taitojen tukeminen huomioon. Taitojen ja valmiuksien myötä ihmisillä on paremmat edellytykset toimia mediakulttuurisessa yhteiskunnassa tasa-arvoisesti.

Korona-aika on osoittanut, että kaikki ihmiset tarvitsevat medialukutaitoja yhä enemmän pystyäkseen käyttämään erilaisia palveluja niiden muuttuessa digitaalisemmiksi. Jokaisella ihmisellä tulisi olla

mahdollisuus oppia medialukutaitoja, jotka tukevat tasa-arvoista toimimista yhteiskunnassa. Medialukutaitojen merkitys osallisuuden tukemisessa tulee kasvamään tulevaisuudessa yhä enemmän, ja tukipalvelujemme tulisi tukea näiden taitojen oppimista.

Mediakasvatuksen tulisi olla oikeanlaista ja oikea-aikaista erilaisille ihmisryhmille, jotta he pystyvät oppimaan uusia taitoja. Kehitysvammaiset henkilöt tarvitsevat välitöntä ohjausta ja tukea, jotta heidän mediasisältöjen ja palvelujen käyttö olisi turvallista, tasapainoista ja heidän hyvinvointiaan tukevaa. Heidän on hyvä tietää, miten toimia, jos mediassa kohtaa pelottavia tai uhkaavia sisältöjä, tai jos muut median käyttäjät häiritsevät tai loukkaavat.

Tulevaisuudessa tavoitteena on kehittää Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen mediakasvatusta asiakaslähtöisemmäksi, tarkoituksenmukaisemmaksi ja yhä enemmän sosiaalista osallisuutta tukevaksi. Mediakulttuurin maailma muuttuu nopeasti ja meidän ammattilaisten pitää pystyä tukemaan asiakkaidemme mediataitoja. Tämä vaatii myös työntekijöiden omaehtoista aktiivisuutta ja kouluttautumista pysyäksemme itse mukana mediakulttuurin muutoksissa.

Opinnäytetyö antoi minulle ja Vaalijalan mediakasvatustyöryhmälle arvokasta tietoa, kuinka voimme kehittää omaa osaamistamme mediakasvattajina. Yhdessä asiakkaiden kanssa voimme löytää kanavia itseilmaisuuksiin, ajatusten esille tuomiseen sekä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen turvallisesti. Kehitysvammaisten henkilöiden kuuleminen oli ensisijaista, kun työntekijät kehittivät mediakasvatusta työryhmänä. Kehitysvammaisilla henkilöillä oli selkeä näkemys siitä, millaista mediakasvatusta he itse tarvitsevat ja toivovat.

Opinnäytetyön teoriaan tutustuminen ja aikaisempiin tutkimustuloksiin perehtyminen ovat osoittaneet, että mediakasvatuksen merkitys kehitysvammaisten henkilöiden elämässä on tärkeää, ja sitä tulisi kehittää erilaisille kohderyhmille sopivammaksi. Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että mediakasvatuksen merkitys sosiaaliseen osallisuuteen on merkittävä, ja uskon omien mediakasvatustaitojeni ja ajatusteni muuttuneen entistä asiakaslähtöisempään suuntaan opinnäytetyötä tehdessä.

Oman osaamisen kehittyessä pystyn jakamaan tietoa mediakasvatuksen merkityksestä omalle työyhteisölleni, jolloin sen tietoisuus leviää ammattilaisten keskuudessa, ja sen merkityksen ymmärtäminen lisääntyy. Yhdessä pystymme kehittämään mediakasvatuksen toimintamalleja ja menetelmiä yhä enemmän ajanmukaisemmaksi ja kohderyhmille yksilöllisesti suunnatuksi.

11.4 Jatkotutkimus ja -kehittämisideat

Toteutussuunnitelman toiminnot tulevat käyttöön syksyllä 2021. Toteutuneiden toimintojen jälkeen olisi hyvä arvioida, kuinka toiminnot ovat onnistuneet ja onko tavoitteisiin päästy. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla kehitysvammaisten henkilöiden medialukutaitojen kartoitus ennen ja jälkeen toteutuneen sosiaalista osallisuutta tukevan mediakasvatuskokonaisuuden jälkeen.

Aivoriihi-menetelmän yhteisideoinnissa tuli esiin myös muita ideoita, joita voisi toteuttaa jatkossa mediakasvatuksessa mahdollisuuksien mukaan. Koronarajoitusten poistuttua olisi mahdollisuus järjestää esimerkiksi avoimia mediakerhoja erilaisilla teemoilla. Lisäksi tutkimuksellista kehittämistehtävää ja toteutussuunnitelmaa voisi hyödyntää myös vapaasti kaikissa Vaalijalan kuntayhtymän yksiköissä, joissa mediakasvatusta järjestetään.

LÄHTEET

Aalto-Matturi, Sari. Treated.com Voiko sosiaalisella medialla on negatiivinen vaikutus mielenterveyteen? Verkkajulkaisu. <https://fi.treated.com/blogi/sosiaalinen-media-ja-mielenterveys>. Viitattu 27.8.2020.

Abbott Suzanne & Mcconkey Roy 2006. The barriers to social inclusion as perceived by people with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities* 10, 275-287. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1744629506067618>. Viitattu 27.8.2020.

Caton Sue & Chapman Melanie 2016. The use of social media and people with intellectual disability: A systematic review and thematic analysis. *Journal of Intellectual Developmental & Disability* 41. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3109/13668250.2016.1153052?scroll=top&needAccess=true>. Viitattu 20.8.2020.

Emerson, Eric, & McVilly, Keith 2004. Friendship activities of adults with intellectual disabilities in supported accommodation in Northern England. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 17, 191–197. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-3148.2004.00198.x>. Viitattu 20.8.2020.

Eriksson Susan 2008. Erot, erilaisuus ja elinolot – vammaisten arkielämä ja itsemäärääminen. Kehitysvammaliitto: Helsinki.

Eskola, Jari, Lätti, Johanna & Vastamäki Jaana 2019. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Julkaisussa: VALLI, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 23-49.

Gui, Marco, Carradore, Roberto & Fasoli, Marco 2017. "Digital Well-Being". Developing a New Theoretical Tool For Media Literacy Research. *Italian Journal of Sociology of Education* 10, 155-173. https://www.researchgate.net/publication/317958620_Digital_Well-Being_Developing_a_New_Theoretical_Tool_For_Media_Literacy_Research. Viitattu 19.8.2020.

Halme, Jouni 2018. Orchidea. Aivoriihi – toteutus ja ja peruseriaatteet. Verkkajulkaisu. <https://info.orchideainnovations.com/innovaatio-blogi/aivoriihi>. Viitattu 28.8.2020.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Karistonkirjapaino oy.

Holmes, Katrina M. & O’Loughlin Nessa 2014. The experiences of people with learning disabilities on socialnetworking sites. *British Journal of Learning Disabilities* 42, 1-5. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/bld.12001>. Viitattu 4.11.2020.

Härkäpää, Kristiina & Järvikoski Aila 2018. Sosiaalinen monialaisessa kuntoutuksessa. Julkaisussa: Lindh, Jari, Härkäpää, Kristiina ja Kostamo-pääkkö Kaisa (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Tuusula: Hansaprint Oy, 192-212.

Järvikoski, Aila ja Härkäpää, Kristiina 2011. Kuntoutuksen perusteet. 5. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro oy.

Karhula Maarit, Veijola Arja & Ylisassi Hilka 2016. Tavoitteiden asettamisen käytäntö. Julkaisussa: Autti-Rämo, Ilona, Salminen, Anna-Liisa, Rajavaara, Marketta, Ylinen, Arne (toim.) Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim.

Leemann, Lars, Kuusio, HannaMaria, Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Sosiaalinen osallisuus. Pdf-tiedosto. Julkaistu 2015. https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600. Viitattu 3.11.2020.

Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Oy Yliopistokustannus.

Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa 1999. Sisällönanalyysi. Pdf-tiedosto. julkaistu 1.1.1999. https://peda.net/jyu/okl/ko/kl/djm/demo-3/materiaalit/kvsa:file/download/cbc6d1571e180d91eb814eb851a5f912ad27a870/Kyngas_Vanhanen_Sisallon_analyysi.pdf Viitattu 6.5.2021.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>. Viitattu 31.8.2020.

Manzoor, Mirfa & Vimarlund, Vivian 2017. E-services for the social inclusion of people with disabilities: A literature review. *Technology and Disability* 29, 15–33. <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=ee9a15a3-2f43-44ab-8716-e51cf888fe89%40sessionmgr101>. Viitattu 26.8.2020.

Mavrou, Katerina, Meletiou-mavrotheris, Maria, Kärki, Anne, Sallinen, Merja & Hoogerwerf, Evert-Jan 2017. Opportunities and challenges related to ICT and ICT-AT use by people with disabilities: An explorative study into factors that impact on the digital divide. *Technology & Disability* 29, 63-75. <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=26&sid=b1153b4a-978f-439d-9548-f58db495dc35%40sdc-v-sessmgr01>. Viitattu 19.8.2020.

Mediataitokoulu 2015. Medialukutaito. Verkkojulkaisu. https://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=324&Itemid=415&lang=fi. Viitattu 19.8.2020.

Merilampi, Ritva-Sini 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Helsinki: Hansaprint oy.

Moilanen, Minna 2021. Kuntoutuskoordinaattori. Vaalijalan kuntayhtymä. Haastattelu 31.3.2021.

Ojansalo, Katri, Moilanen, Teemu ja Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketalouteen. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019. Medialukutaito Suomessa, kansalliset mediakasvatuslinjaukset. Pdf-tiedosto. Julkaistu 16.12.2019. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161951/OKM_2019_37.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 19.8.2020.

Puusa, Anu 2020. Haastattelutyyppit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus, 106-113.

Ramsten, Camilla, Marmstål Hammar, Lena, Martin, Lene & Göransson, Kerstin 2017. ICT and Intellectual Disability: A Survey of Organizational Support at the Municipal Level in Sweden. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* 30, 705-713. Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=24&sid=b1153b4a-978f-439d-9548-f58db495dc35%40sdc-v-sessmgr01>. Viitattu 18.8.2020.

Rasi, Päivi, Vuojärvi, Hanna & Ruokamo, Heli 2019. Media Literacy Education for All Ages. *Journal of Media Literacy Education* 's 11 (2), 1-19. https://www.researchgate.net/publication/335537000_Media_Literacy_for_All_Ages. Viitattu 14.3.2021.

- Reimer, Bill 2004. Social Exclusion in a Comparative Context. *Sociologia Ruralis* 44 (1), 76-94. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-9523.2004.00263.x>. Viitattu 17.11.2020
- Salminen, Anna-Liisa, Järvikoski, Aila, Härkäpää, Kristiina 2016. Teoriat, viitekehykset ja mallit kuntoutusta ohjaamassa. Julkaisussa: Autti-rämö, Ilona, Salminen, Anna-Liisa, Rajavaara Marketta ja Ylinen, Aarne (toim.) Kuntoutus. Helsinki, Duadecim, 20-36.
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Seppälä, Heikki 2017. Erilaiset eväät, kirja kehitysvammaisuudesta. Kouvola: PackageMedia Oy.
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2021. Sosiaalinen kuntoutus. Verkkojulkaisu. <https://stm.fi/sosiaalinen-kuntoutus>. Viitattu 31.5.2021.
- Suoranta, Jari & Eskola, Jari 2015. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Sosiaalisen kuntoutuksen opas. Verkkojulkaisu. Päivitetty 2p.9.2020. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas>. Viitattu 31.5.2021.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Vammaisten ihmisten osallisuus. Verkkojulkaisu. Päivitetty 27.3.2020. <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisten-ihmisten-osallisuus>. Viitattu 20.8.2020.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Pdf-tiedosto. Julkaistu 2019. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf. Viitattu 27.10.2020.
- Vaalijalan kuntayhtymä julkaisuaika tuntematon. Vaalijala. Verkkojulkaisu. <https://www.vaalijala.fi/etusivu>. Viitattu 25.8.2020.
- Vaalijalan kuntayhtymä julkaisuaika tuntematon. Aikuisten kuntoutusyksiköt. Verkkojulkaisu. https://www.vaalijala.fi/aikuisten_kuntoutusyksikot. Viitattu 3.11.2020.
- Vilkka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell oy.
- Väisänen, Raija 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen käsite ja kehitysvaiheet. Julkaisussa: Lindh, Jari, Härkäpää, Kristiina ja Kostamo-pääkkö Kaisa (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Turenki: Hansapi-rint

LIITE 1: TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Teemahaastattelun runko

Mitä on mediakasvatus (kerron selkokielellä ja kuvien avulla)

Laitteet ja niiden käyttö

- Onko sinulla tabletti, älypuhelin tai tietokone? Osaatko käyttää niitä tarpeeksi hyvin omasta mielestä?
- Mitä sinä teet puhelimella, tietokoneella tai tabletilla?

Palvelut ja sovellukset

- Käytätkö eri sovelluksia tai palveluja? Millaisia sinä haluaisit käyttää?
- Oletko käynyt päivätoimintasivuilla? tai työnhakusivuilla?
- Oletko käynyt sivuilla, jossa on tietoa opiskelupaikoista?
- Oletko käynyt eri harrastussivuilla?
- Pidätkö yhteyttä läheisiin tai ystäviin yhteyttä eri sovellusten kautta? Esim. Whatsapp, messenger, Instagram, Facetime, puhelut? Osaatko käyttää niitä?

Tuki

- Millaisia sovelluksia ja palveluita haluaisit oppia käyttämään?
- Tarvitsetko apua puhelimen, tietokoneen tai älylaitteen käyttöön? Kuka sinua auttaa?

INFORMAATIOKIRJE

27.01.2021

Opiskelen Savonia-ammattikorkeakoulussa kuntoutuksen ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Työskentelen myös Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksessa Toiminnallisen kuntoutuksen kuntoutuskoordinaattorina. Teen opinnäytetyöni (30 opintopistettä) aiheesta *Sosiaalista osallisuutta tukevan mediakasvatuksen kehittäminen Vaalijalassa*. Tutkimus tehdään kevään 2021 aikana ja tulokset julkaistaan kesällä 2021.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden omia mielipiteitä ja käsityksiä, millainen mediakasvatus tukisi heidän sosiaalista osallisuuttaan. Heidän mielipiteidensä ja käsitystensä pohjalta mediakasvatuksen ohjaajien tavoitteena on kehittää Vaalijalan mediakasvatusta yhä enemmän sosiaalista osallisuutta tukevaksi. Ohjaajat käyttävät ideoinnissaan apuna Aivo-riihi-menetelmää.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä pohjautuu laadullisen tutkimuksen menetelmiin. Kerään tutkimusaineistoni 2-3 hengen ryhmähaastatteluilla. Haastateltavat tullaan valitsemaan yhdessä kuntoutusyksiköiden esimiesten ja hoitajien kanssa. Haastattelupaikkana voi olla kuntoutusyksikön yhteinen rauhallinen tila tai Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen kokoustila. Nauhoitan haastattelut, ja ne puretaan sanalliseen muotoon, analysoidaan ja raportoidaan. Tämän jälkeen kerätyt aineistot hävitetään asianmukaisesti.

Teen opinnäytetyöni tutkimusosuuden asiakkaita kunnioittaen, rehellisesti ja eettisiä ohjeita noudattaen. Osallistuminen haastatteluihin on asiakkaille täysin vapaaehtoista ja heillä on missä tahansa prosessin vaiheessa oikeus peruuttaa osallistumisensa tai kieltää heitä koskevan materiaalin käyttö. Aineistoja käsittelen luottamuksellisesti ja asiakkaan anonymiteettiä vaarantamatta.

Osallistuminen on arvokasta, lämmin kiitos!

Ystävällisin terveisin Hanna-Leena Niskanen, kuntoutuskoordinaattori, YAMK –opiskelija

Annan mielelläni lisätietoja opinnäytetyöhöni liittyen.

p.0503899263, Hanna-Leena.Niskanen@vaalijala.fi

LIITE 3: SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Sosiaalista osallisuutta tukevan mediakasvatuksen kehittäminen Vaalijalassa

Tutkimuksen tekijä: Hanna-Leena Niskanen

Tutkimuspaikka: Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus

Kuvaus tutkimuksesta: Opinnäytetyö (YAMK). Opinnäytetyö julkaistaan Kansalliskirjasto Theseuksessa, missä se on vapaasti luettavissa.

Olen saanut sekä suullista että kirjallista tietoa yllä mainitun tutkimuksen tarkoituksesta ja tutkimuksessa käytettävistä tutkimusmenetelmistä. Tiedän, että opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää sosiaalista osallisuutta tukevaa mediakasvatusta Vaalijalassa.

Olen saanut riittävästi tietoa opinnäytetyöstä ja haastattelusta. Tiedän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Olen tietoinen siitä, että henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon. Minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja tutkimuksen valmistuttua aineisto hävitetään asianmukaisesti. Haastatteluihin osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia. Suostun, että minua haastatellaan ja antamani tiedot käytetään kyseisen tutkimukseen. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen, milloin tahansa. Minun ei tarvitse perustella keskeyttämistäni.

Tutkimukseen osallistujan

Allekirjoitus

Nimenselvennys

Päiväys _____

LIITE 4: MEDIKASVATUKSEN TOTEUTUSSUUNNITELMA

Sosiaalista osallisuutta tukeva mediakasvatus

Toiminta	Tarve	Keino	Tavoite
Älylaitteet ja niiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaat eivät osaa käyttää älylaitteita - asiakkaat eivät osaa kirjoittaa tai lukea, jolloin laitteiden ja sovelluksien käyttö haastavaa - uusien laitteiden kokeilu ja käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan laitteiden perustoimintoihin - helppokäyttötoiminnot (tekstin äänenlukeminen, puheentunnistus) - omien laitteiden käyttöä ja ongelmatilanteiden selvittäminen asiakkaan kanssa - VR-laitteiden käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> - asiakas osaa käyttää omaa laitettaan - asiakkaat pystyvät tuottamaan tekstiä puheella - asiakkaat osaavat kuunnella laitteilla kirjoitettu tekstiä - asiakkaat pääsevät käyttämään VR-laitteita
Sosiaalinen media ja turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaat eivät tunne sosiaalisen median palveluja 	<ul style="list-style-type: none"> - sosiaalisen median palveluihin tutustuminen - harrastusryhmiin tutustumista 	<ul style="list-style-type: none"> - mielekkäiden sosiaalisen median ryhmien löytäminen
	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaat ovat kohdanneet turvallisuuteen liittyviä haasteita 	<ul style="list-style-type: none"> - nettietiketti selkokielellä - harjoitellaan turvallisuus asioita 	<ul style="list-style-type: none"> - oppia keinoja selviämään haasteellisissa tilanteissa sosiaalisessa mediassa
Yhteydenpito	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkailta ei ole tietoa yhteydenpitoon sopivista sovelluksista - asiakas ei osaa käyttää yhteydenpitoon sopivia sovelluksia ja palveluja - asiakas ei osaa kirjoittaa tai lukea viestejä 	<ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan eri yhteydenpitosovelluksiin - opetellaan käyttämään puheentunnistusta ja tekstin äänen lukemista eri yhteydenpidon palveluissa 	<ul style="list-style-type: none"> - mahdollisuus löytää itselleen sopiva sovellus ja keino olla yhteydessä läheisiinsä
Opiskelu, päivä- ja työtoiminta	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaat eivät osaa etsiä tietoa opiskelusta sekä päivä- ja työtoiminnoista - kirjastopalvelut ovat tuntemattomia asiakkaille 	<ul style="list-style-type: none"> - tutustutaan Pieksämäen tekemisen karttaan - tutustutaan opiskelumahdollisuuksiin - tutustutaan kirjastopalvelu Celiaan - CV ja työhakemuksien tekemisen harjoittelua 	<ul style="list-style-type: none"> - taito etsiä itsenäisesti tietoa työ- ja päivätoiminnoista ja opiskeluihin liittyvistä asioista - oppia käyttämään kirjastopalvelua Celiaa
Arjenhallinta ja kuntoutus	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaat haluavat tietää omat kuntoutusmenot - asiakkaat toivoivat tietoa arjentaitoja tukevista sovelluksista - verkkokaupassa asiointia ei osata - asiakas tarvitsee taitoja kuntoutukseen liittyvissä tilanteissa (kokoukset, palvelut) 	<ul style="list-style-type: none"> - opetellaan käyttämään sähköistä kalenteria ja tekemään sähköinen viikko-ohjelma - tutustuminen resepti- ja kauppasovelluksiin - tietoa verkkokaupassa asiointista - Digihelppari-sovellukseen tutustuminen - Team-sovelluksen käytön harjoittelua 	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaat osaavat itse merkitä arki- ja kuntoutusmenot sähköiseen kalenteriin - turvallinen asiointi verkkokaupoissa ja lippupalveluissa - apua arkeen Digihelppari-sovelluksella - asiakkaat hallitsevat kuntoutukseen liittyvien sovelluksien käytön ja niissä toimimisen
Harrastukset ja vapaa-aika	<ul style="list-style-type: none"> - Asiakkaat toivoivat oppivansa käyttämään liikunnan harrastamista tukevia sovelluksia - asiakkaat toivoivat valokuvaamisen harjoittelua 	<ul style="list-style-type: none"> - hyvinvointisovellus HeiaHeijan käyttöön opastusta - Pokémon Go-sovelluksen käyttöön opastusta - valokuvaamisen harjoittelu älylaitteilla 	<ul style="list-style-type: none"> - taito itsenäisesti käyttää HeiaHeia-sovellusta - ystävien kanssa pelaaminen yhdessä - taito valokuvata älylaitteilla